

OIKEUSPOLIITTISEN TUTKIMUSLAITOKSEN TUTKIMUSTIEDONANTOJA 41

National Research Institute of Legal Policy. Research Communications.
Rättspolitiska forskningsinstitutet. Forskningsmeddelanden.

Hannu Takala

VIDEOVALVONTA JA RIKOLLISUUDEN EHKÄISY

RIKOKSENTORJUNNAN NEUVOTTELUKUNNAN JULKAISU 8

Helsinki 1998

SISÄLLYS

1	Johdanto	1
2	Videovalvonta - mitä se on?.....	4
3	Valvonnasta rikollisuuden ehkäisyssä.....	6
	<i>Valvonta ja kontrolli</i>	6
	<i>Valvonta ja kiinnijoutumisriski</i>	7
	<i>Valvonta "kykenevän valvojan läsnäolona "</i>	9
	<i>Valvonta tilan valvottavuutena</i>	12
4	Kokemuksia videovalvonnan vaikutuksista.....	13
	<i>Ylinopeus</i>	13
	<i>Pankkiryöstöt</i>	13
	<i>Liikeryöstöt</i>	14
	<i>Myymälänäpistyksen</i>	15
	<i>Murrot</i>	16
	<i>Autoihin kohdistuvat rikokset</i>	17
	<i>Avoimen julkisen tilan rikollisuus</i>	18
	<i>Rikokset julkisessa liikenteessä</i>	20
	<i>Rikosten siirtyminen</i>	21
	<i>Koonnos ja pohdiskelu</i>	22
5	Kameravalvonta ja turvallisuus.....	25
6	Videovalvonta ja integriteetti.....	27
7	Videovalvonnan käyttö ja sääntely ulkomailla ja EU-konferenssin suositukset.....	30
8	Johtopäätökset ja suositukset	33
	Lähteet	35
	<i>Liite 1</i> Katriina Heinonen:.....	37
	Kontulan ostoskeskuksen videovalvonnasta	
	<i>Liite 2</i> Katriina Heinonen:.....	41
	Lyhennelmä Olav Etmanin, Yolantha van de Graafin ja Daniela Spaain tutkimuksen "Valvonta Euroopassa" kameravalvontaa käsittelevästä osasta	

1 Johdanto

Kenelläkään ei ole tietoa, kuinka paljon Suomessa on videovalvontakameroita, missä ne ovat, ketkä niitä käyttävät ja mitä ja miten ne valvovat. Pelkästään arvauksena voidaan pitää julkisuudessa esitettyä käsitystä, että kameramäärä olisi kaksinkertainen Ruotsiin verrattuna, mikä tarkoittaisi noin 100 000 valvontakameraa.

Se kuitenkin tiedetään, että videovalvonta on Suomessa yleistynyt valtavasti erilaisissa asiakaspalvelutiloissa, virastojen kulunvalvonnassa, kiinteistöjen suojauksessa, rajavalvonnassa, liikennevalvonnassa ja ostoskeskusten, kauppakäytävien, katujen, torien ja vastaavan tilan järjestysvalvonnassa. Muutamassa vuodessa suomalainen kaupunkitila on muuttunut sellaiseksi, että siinä liikkueensa ihminen on suuren osan ajasta seurattavissa jostakin monitorista ja että hänen menemisensä, tulemisensä ja tekemisensä tallentuvat videonauhalle. Suomi on yksi valvotumpia maita. Se on harvoja Euroopan maita, joissa videovalvonnasta ei juuri ole lain-säännöksiä. Sitä säännellään ainoastaan salakatselusäännöksin, poliisin suorittamaa teknistä tarkkailua koskevin säännöksin ja jossakin määrin tietosuojasäännöksin.

Videovalvonta on otettu käyttöön ja se yleistyy lähes yksinomaan kohteissa, ympäristöissä ja tilanteissa, joissa valvontaa, sen lisäämistä ja tehostamista pidetään tarpeellisena rikosten ehkäisemiseksi, järjestyksen parantamiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi. Uudella tekniikalla uskotaan edistettävän näitä asioita. Alan tuotekehittely on ollut nopeaa niin kuin muidenkin elektroniikkateollisuuden tuotteiden kehitys ja varmasti jatkuu sellaisena tulevinakin vuosina. Teknisessä mielessä laitteistot ovat jatkuvasti tehokkaampia ja suorituskykyisempiä. Samalla hinnat ovat laskeneet. Laitteistot, jotka muutama vuosi sitten olisivat ominaisuuksiltaan ja hinnaltaan olleet taloudellisesti mielekkäitä vain tarkoin vartioiduissa sotilaskohteissa, voidaan asentaa torille kuin torille.

Valvontakameroilla nähdään entistä kauemmaksi ja laajemmalle entistä hämärämmässä ja yhä tarkemmin. Nauhoitteet ovat entistä terävämpiä. Uusi teknologia on teknisessä mielessä tehostanut valvontaa, ts. ihmisiä ja tapahtumia voidaan tarkkailla entistä tehokkaammin ja tarvittaessa reagoida rikoksiin nopeammin sekä saada niistä parempaa näyttöä esitutkintaan ja oikeudenkäyntiin. Kun samalla tiedämme, kuinka keskeinen merkitys valvonnalla on rikosten ehkäisemisessä, järjestyksen ylläpitämisessä ja turvallisuuden lisäämisessä, näyttäisi uskottavalta, että videovalvonta on rikosentorjunnan tärkeitä uusia menetelmiä.

Laitteistojen valmistajat ja toimittajat markkinoivat valvontakameroita ja niiden järjestelmiä teknologiana, jolla rikokset ehkäistään, järjestys ylläpidetään ja turvallisuus taataan tehokkaasti ja taloudellisesti. Ala on keskeinen osa nk. turvateollisuutta, elinkeinotoimintaa, joka tarjoaa tuotteita ratkaisuksi yhteiskunnan rikollisuus- ja turvattomuusongelmiin. Tämän elinkeinotoiminnan intressissä ei ole kyseenalaistaa tuotteiden tehokkuutta.

Mitä videovalvonnalla on osoitettu saavutettavan? Millaista tutkimusnäyttöä on siitä, että kameravalvonta ehkäisee rikoksia, edistää järjestyksen pysymistä ja lisää turvallisuutta? Tässä selvityksessä on pyritty kokoamaan videovalvonnan tehokkuudesta saatavissa oleva tieto ja kokemus.

Valvonnalla, silloin kun sitä pidetään keskeisenä keinona käyttäytymisen sääntelyssä ja sääntöjärjestelmien ylläpitämisessä, tarkoitetaan moniaineksista, eri mekanismeja käsittävää kokonaisuutta. Sen, että videovalvonta jossakin teknisessä mielessä merkitsee tehokkaampaa valvontaa, ei tarvitse merkitä, että valvonta olisi tehokkaampaa juuri siinä merkityksessä, joka rikosten ehkäisemiseksi olisi keskeinen. Tämä merkitys lisäksi vaihtelee rikoksittain. Siksi voidaan odottaa, että videovalvonnan ehkäisevä merkitys vaihtelee rikoslajeittain. Toiseksi videovalvonnassa on kysymys ainoastaan yhdestä valvonnan menetelmästä. Sen käyttöönotto usein tarkoittaa, että videovalvonnalla korvataan muuta valvontaa. Tällöin on mahdollista, että siinä todellisuudessa, jossa videovalvontaa käytetään uskossa sen tekniseen tehokkuuteen, itse asiassa vähennetään sitä valvontaa, joka rikosten ehkäisemiseksi, järjestyksen ylläpitämiseksi ja turvallisuuden edistämiseksi olisi tärkeintä.

Selvityksessä tarkastellaan valvonnan merkitystä rikollisuuden ehkäisyssä ja eritellään valvonnan mekanismeja. Erityisesti tarkastellaan, mistä mekanismeista nimenomaan videovalvonnassa on kysymys. Erittely pyrkii jäsentämään videovalvonnan tuloksellisuutta koskevaa jossakin määrin ristiriitaista tutkimustietoa. Lisäksi se auttaa ymmärtämään, miksi rikoksentorjunnan asiantuntijat suhtautuvat videovalvontaan joskus hyvin kriittisesti ja ovat huolestuneita julkisen/kaupunkitilan kyllästämisestä valvontakameroin.

Selvityksessä esitellään, miten videovalvontaa on muualla säännelty ja mitä pidetään menetelmän suositeltavina käytön periaatteina. On helppo lausua yleisesti: videovalvontaa pitäisi käyttää siten, että se on rikollisuuden ehkäisyssä, järjestyksen ylläpitämisessä ja turvallisuuden edistämässä tehokasta eikä tarpeettomasti loukkaa ihmisten integriteettiä ja muita tärkeitä arvoja. Miten tämä periaate voitaisiin konkretisoida?

Tähänastisessa suomalaisessa keskustelussa videovalvonnan yleistymisen on nähty ennen kaikkea integriteetti-ongelmaksi. Pidetään selvänä, ettei ainakaan yksityiseen tilaan videokamera saisi tunkeutua yksityisyyttä loukkaamaan. Tätä varten salakatselusäännöksiä ollaan laajentamassa siten, että niissä eräät intiimit tilat rinnastuvat kotirauhan piiriin. Jossakin määrin on herännyt periaatteellista keskustelua siitäkin, että kaupunkitilan avoimuuteen kuuluu koko väestön oikeus käyttää sitä ilman kulunvalvontaa, jollaiseksi valvontakamerat voidaan mieltää. Nyt on paljon kaupunkitilaa, jossa ihminen ei voi valita reittejään siten, ettei hän olisi lähes yhtäjaksoisesti jonkin kameran valvottavissa. Keskustelussa pilkkottavat huolet tulevaisuudenkuvitelmien "isoveli valvoo" -yhteiskunnista. Kuvitelmissa kuitenkin uuden valvontatekniikan tiedot yhdistetään ja niitä käytetään väestön kontrollointiin tavalla, jonka edellyttämä yhteiskunta ei näytä realistiselta. Tästä huolimatta on tärkeä tiedostaa, että videovalvonta julkisissa tiloissa voi olla yksilön oikeuksien kannalta ongelmallista. Tässä selvityksessä tarkastellaan, missä mielessä ja milloin videovalvonta, silloinkin kun siihen ei liity varsinaisia väärinkäytöksiä, on integriteetti-ongelma.

Selvityksen viimeisessä jaksossa kootaan johtopäätökset ja pyritään vastaamaan kysymykseen, onko tarpeen ja millä tavoin säännellä videovalvontaa.

2 Videovalvonta – mitä se on?

Videovalvonta (engl. closed circuit television, CCTV) on valvontatekniikka, jossa valvontakameralla kuvataan jotakin kohdetta siten, että näin välittyntä kuvaa voidaan katsoa jossakin toisessa paikassa monitorista ja/tai kuva tallentuu myöhemmin katsottavaksi. Teknisesti on eri mahdollisuuksia toteuttaa videovalvonta. Tekniikan yksityiskohdat (välttämättä ei tarvitse olla edes kysymys videotekniikasta) eivät tässä yhteydessä kiinnosta.

Videovalvonnasta puhutaan kahdessa periaatteessa hyvinkin erilaisessa merkityksessä, joiden yhdistämiselle tekniikka tarjoaa mahdollisuuden ja jollaisena sitä voidaan nimenomaan pitää uutena menetelmänä, mutta joita välttämättä ei tarvitse yhdistää.

Ennen videovalvontaa monenkinlaisia optisia välineitä käytettiin laajentamaan valvojan näkökenttää ja siten kasvattamaan etäisyyttä valvojan ja valvontakohteen välille. Peilillä voidaan katsoa kulman taakse. Kiikarilla voidaan, sen tehosta riippuen, valvoa hyvinkin etäistä kohdetta, kunhan valvojan ja valvottavan välillä ei ole näköesteitä. Videovalvonnan edistysaskel on se, että mitkään fyysiset seikat eivät määrää valvojan paikkaa suhteessa valvontakohteeseen; se, minkä kamera näkee, voidaan välittää minne hyvänsä.

Nykyjärjestelmiin kuuluu lisäksi, että valvoja voi ohjata kameraansa ja siten valita katsottavansa. Samoin valvoja voi, jos kameroita on useita, yhdestä tai useasta monitorista seurata vuorotellen tai samanaikaisesti useaa kohdetta. Monen eri paikan samanaikainen tarkkailu ei valvojan fyysisistä läsnäoloa edellyttävissä menetelmissä olisi mahdollista. *Videotekniikka on vapauttanut valvonnan paikan rajoituksista.*

Toiseksi videotekniikka on vapauttanut valvonnan *ajan* rajoituksista. Nauhoite on katsottavissa jälkikäteen juuri samanlaisena kuin valvontakohte olisi ollut seurattavissa reaaliajassa. Se voidaan tehdä koska hyvänsä ja monta kertaa. Tallennetta on lisäksi mahdollista käsitellä tavalla, joka paljastaa yksityiskohtia, joita reaaliaikaisessa monitoritarkkailussa ei olisi havaittu eikä voitukaan havaita.

Vanhoilla valokuvaustekniikan valvontakameroilla oli osin sama tehtävä tallentaa tapahtuman yksityiskohdat. Ne edellyttivät kuitenkin valvojan läsnäoloa kameran laukaisuun ennen kuin kehitettiin automaattisesti laukaisevia järjestelmiä. Jälkimmäiset rinnastuvatkin monessa mielessä videovalvontaan ja esimerkiksi Tanskan TV-valvontalaki kattaa kummatkin. Automaattisen kameran rajoitus on, että se edellyttää järjestelmää, jolla tapahtuma käynnistää automatiikan (kuten tutkaa ylinopeusvalvonnas-

sa). Tällainen on teknisesti mahdollista vain joissakin yhteyksissä. Toiseksi valokuva tallentaa vain silmänräpäyksellisen tilanteen, video sen sijaan tapahtuman kulun.

Valvontatilanteessa läsnä oleva valvoja synnyttää, ellei kysymys ole salaisesta valvonnasta, aina valvojan ja valvottavan välisen vuorovaikutuksen. Salaisessakin valvonnassa läsnä oleva valvoja osallistuu valvottavaan tapahtumaan ratkaisemalla, millä hetkellä ja miten hän siihen puuttuu. Vapauttamalla valvojan ajallis-paikallisesta läsnäolosta videovalvonta merkitsee, että valvoja ei voi olla vuorovaikutuksessa valvottavaan. Tässä mielessä *videovalvonta yksisuuntaistaa valvonnan tarkkailuksi ja/tai pelkäksi jälkikäteiseksi tarkistukseksi*. Kuvannollisesti sanoen: videovalvonta on luonut valvojan, joka näkee kaiken ja muistaa kaiken, mutta voi olla toiminnallisesti ja sosiaalisesti kyvytön.

On huomattava, että videovalvontaa käytetään useissa yhteyksissä tavalla, jossa se ei kuitenkaan korvaa sitä merkitystä, joka valvojan ajallis-paikallisella läsnäololla on. Esimerkiksi pankeissa videovalvonta on tullut nimenomaan valvojan läsnäoloon perustuvan valvonnan täydennykseksi. Käytettäessä videokameroita porttien ja sisäänkäyntien kulunvalvonnassa siten, että vartija seuraa monitorista sisään tai ulos pyrkiviä, avaa oven sähköisesti tai ehkä vain tarvittaessa lukitsee sen sähköisesti, videovalvonta ei vähennä vuorovaikutusta.

Sen sijaan useimmissa tapauksissa videovalvonnan on katsottava korvaavan valvojan ajallis-paikalliseen läsnäoloon perustuvan valvonnan tai jälkimmäinen olisi ainakin videovalvonnan vaihtoehtona. Silloin *uusi teknologia muuttaa valvontaa laadullisesti erilaiseksi*.

3 Valvonnasta rikollisuuden ehkäisyssä

Valvonta ja kontrolli

Valvonta on kaikkien normijärjestelmien ylläpitämisen ja käyttäytymisen sääntelyn keskeisimpiä välineitä. Käsitteellä (sen synonyyminä käytetään sanaa kontrolli) on monta merkitystä. Sillä voidaan tarkoittaa *koko normijärjestelmää sääntöineen ja niiden rikkomisesta seuraavine sanktioineen*. Tässä merkityksessä puhutaan esimerkiksi *virallisesta ja epävirallisesta sosiaalisesta kontrollista*. Edellisellä tarkoitetaan mm. rikosoikeudellista järjestelmää rikoslakeineen, rangaistusuhkineen ja oikeudenhoidon viranomaisineen poliisista vankeinhoidon henkilöstöön. Epävirallisella sosiaalisella kontrollilla taas tarkoitetaan kansalaisyhteiskunnan normijärjestelmiä, joissa kirjoittamattomien normien noudattamista ylläpidetään esim. henkilökohtaisen vuorovaikutuksen ja sellaisen mahdollistamien sanktioiden (esim. paheksunnan) avulla.

Yleisesti uskotaan, että epävirallinen sosiaalinen kontrolli on voimakkaampi yksilön käyttäytymistä sääntelevä järjestelmä kuin virallinen. Tämän vuosisadan yhteiskunta-/uudenaikaistumiskehityksen on katsottu merkinneen, että ihmisten vuorovaikutukseen perustuva epävirallinen sosiaalinen kontrolli olisi heikentynyt. Tätä pidetään yhtenä keskeisimmistä syistä rikollisuuden, erityisesti nk. kaupunkirikollisuuden kasvulle.

Videovalvonta on ensisijaisesti virallisen sosiaalisen kontrollin keino sikäli, että sitä usein käyttävät viranomaiset tai ammattivalvojat (kuten vartiointiliikkeiden henkilöstö) ja valvonnalla pyritään saamaan rikoksenteijä kiinni ja oikeudelliseen vastuuseen eli kysymys on rikollisuuden ehkäisyyn mekanismista, joka perustuu rikosoikeudelliseen järjestelmään. On vaikea kuvitella – kun otetaan huomioon edellä tämän tekniikan luonteesta lausuttu – että videovalvonta voisi ainakaan yleisesti vahvistaa ihmisten vuorovaikutukseen perustuvaa sosiaalista kontrollia. Poikkeuksena kuitenkin voidaan pitää kokeiluja, joissa asuinkerrostalon ulko-ovien, hissien, käytävä-, vintti-, autotalli- ja vastaavien yhteisten tilojen valvonta videokameroilla on mahdollista kaikkien huoneistojen kotitelevisioista. Tällaisia asumisturvallisuutta parantavia järjestelmiä on kehitelty mm. Kanadassa hankkeissa, joissa nimenomaisena tavoitteena on ollut edistää asukkaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen perustuvia rikollisuuden ehkäisyyn menetelmiä. – Mainittakoon, että asukkaiden suhtautumisen tällaiseen videovalvontaan väitetään olevan yksinomaan myönteisen eikä

sitä pidetä esimerkiksi yksityisyyttä loukkaavana (Together We're Making a Difference 1993).

Useimmiten valvonnalla kuitenkin tarkoitetaan erityisemmin *normijärjestelmän ylläpitoa*, ei yleensä normijärjestelmää, ja nimenomaan *toimintaa rikkomisten havaitsemiseksi, toteamiseksi ja rankaisemiseksi*. Tällöinkin kysymys voi olla erilaisista asioista, joiden kuvaamisessa käsitettä käytetään. Joskus tarkoitetaan erityisesti sääntöjen rikkomisen ja sääntöjä rikkoneiden paljastamista (liikennevalvonta), joskus yleisemmin tapahtumien, paikkojen ja henkilöiden/henkilöryhmien silmälläpitoa ja seuranta (huvivalvonta, atari-valvonta). Jollakin tapaa kuitenkin valvonnan käsitteeseen kuuluu ajatus reagoimisesta rikkomisiin. Pelkkä havainnointi ei ole valvontaa.

Valvonta ja kiinnijoutumisriski

Tässä yhteydessä ovat ainakin seuraavat valvonta-käsitteen merkitykset keskeisiä:

Valvonta rikosten paljastamiseksi. Osa rikoksista, mutta vain osa, ovat sellaisia, että rikoksen uhri ilmoittaa ne poliisille, joka sitten aloittaa rikostutkinnan. Useimmat rikokset edellyttävät jonkinlaista toimintaa niiden paljastamiseksi, olkoon toimijana viranomainen (kuten poliisi), ammatikseen valvontaa suorittava (esim. myymäläetsivä) tai ilmoituksen rikoksesta poliisille tekevä kansalainen (esim. pahoinpitelyn silminnäkijä).

Valvonta tekijöiden toteamiseksi. Vaikka rikos paljastuisikin, tekijästä ei ehkä ole tietoaakaan. Tämä onkin *videovalvonnan keskeisin käyttö*: tallentaa rikoshetken tapahtumat siten, että poliisi voisi selvittää rikokseen syyllistyneen.

Kummassakin merkityksessä valvonnan kohteena on jo tapahtunut rikos. Jälkimmäisessä tilanteessa voidaan jopa kyseenalaistaa, onko kysymys oikeastaan valvonnasta. Käsitettähän ei ole tapana käyttää niiden muiden tutkintamenetelmien yhteydessä, joita poliisi käyttää rikosentekijän identifioimiseksi (kuten sormenjäljet ja todistajien kuulustelut). Rikoksia ehkäisevää merkitystä näillä on ainoastaan sikäli kuin rikosten paljastuminen ja tekijöiden kiinnijääminen ehkäisee rikollisuutta. Kysymys on toisin sanoen rangaistusjärjestelmän yleis- tai erityisestävistä merkityksestä ja *kiinnijoutumisriskin* vaikutuksesta siihen.

Huolimatta siitä, että kiinnijoutumisriskiä pidetään rangaistusten ankaruuttakin tärkeämpänä rikollisuuden ehkäisyssä, siitä on verraten vähän tutkimustietoa – vähemmän kuin rangaistusten vaikutuksista. Vuonna 1977 toteutetun liikennejuopumussäännösten uudistuksen vaikutuksia selvittänyt työryhmä totesi, että liikenteen raitistumiseen uusien säännösten aikana oli myötävaikuttanut tehostunut valvonta ja siten kasvanut kiinnijoutumisriski. Se arvioi rattijuopumuksen todennäköisyyden tulla ilmi kaksinkertaistuneen uusien säännösten voimassa ollessa (Liikennejuopumus 1985). Kiinnijoutumisriskin merkitys tuli ilmi myös vuoden 1976 poliisilakon aikana: useat rikokset ja erityisesti ne, jotka paljastuakseen edellyttävät poliisivalvontaa, yleistyivät (Takala 1979).

Kiinnijoutumisriskistä voidaan puhua *objektiivisessa* ja *subjektiivisessa merkityksessä*. Edellisellä tarkoitetaan paljastuvien rikosten osuutta kaikista tehdyistä, jälkimmäisellä rikosentekijän oletusta siitä, kuinka todennäköisesti hän joutuu rikoksestaan kiinni. Oletetaan, että subjektiivinen kiinnijoutumisriski on rangaistusjärjestelmän yleisestävän vaikutuksen (ja erityisestävänkin, uusintarikollisuutta ehkäisevän vaikutuksen) kannalta merkittävämpi kuin objektiivinen. Objektiivisella on merkitystä vain sikäli kuin se vaikuttaa rikosta aikovan arvioihin mahdollisesta kiinnijäämisestä. Niihin kuitenkin vaikuttavat monet muutkin seikat.

Objektiivisen ja subjektiivisen kiinnijoutumisriskin ero on tärkeä valvonnan strategiaa ajatellen. Jos – ja niin kuin näyttäisi olevan – ratkaisevaa on subjektiivinen kiinnijoutumisriski, saattaa valvontavoimavaroja olla järkevää käyttää tavoilla, jotka lisäävät mahdollisten rikosentekijöiden uskoa kiinnijoutumiseensa, vaikka objektiivinen kiinnijoutumisriski voisi jopa vähentyä. Esimerkiksi liikenneraittiuden edistämiseksi näyttäisi olevan perusteltua puhalluttaa työmatka-autoilijoita tavalla, jossa mahdollisimman moni autoilija näkisi rattijuopumusratsian, vaikka alkoholiliikkeen asiakkaisiin kohdennettu ratsia on rattijuoppojen paljastamiseksi tehokkaampi.

Erottelulla on tärkeä merkitys arvioitaessa videovalvonnan lähtökohtaista merkitystä: *videovalvonta ehkäisee rikoksia vain sikäli kuin se lisää subjektiivista kiinnijoutumisriskiä*. Yleensä tämä merkitsee, että valvottavalla pitää olla tietoisuus valvonnan olemassa olostsa, mikä käytännössä tarkoittaa, että valvonnasta pitäisi ilmoittaa ja kamerat sijoittaa mahdollisimman näkyvästi.

Kysymys on kuitenkin mutkikkaasta asiasta. Tietoisuus kameroiden sijoituksesta, kuvakulmista jne. auttaa laskelmoiden toimivaa rikosentekijää käyttämään katvealueita.

Lousianan taidemuseota Tanskassa pidetään yhtenä parhaiten suojatuista museoista. Siellä suojausstrategian perusajatus on, että suojauksesta ei mitään saa paljastua taidevarkautta suunnittelevalle. Koska on itsestään selvää, että taidearteet tällaisessa ympäristössä ovat suojattuja, ehkäisevä vaikutus ei voi perustua suojauksen näkyvyyteen.

Subjekttiivisen kiinnijoutumisriskin merkitystä osoittavat myös *lumekamerat* (dummy cameras). Tämän kirjoittaja kysyi kerran helsinkiläisen pikkuliikkeen pitäjältä hänen kokemuksiaan liikkeeseen näyttävästi asennetusta videokamerasta. Omistaja paljasti sen olevan pelkkä alumiinilaatikko, johon on kiinnitetty kameran objektiivi. Sen asentamisen jälkeen varkaudet liikkeestä loppuivat kokonaan. Varkauksia oli ennen ollut runsaasti aikoina, jolloin hänen piti poiketa liikkeen varastohuoneessa ja jättää asiakastila yksikseen. Automaattisessa nopeusvalvonnassa käytetään menestyksellä lumekameroita: vain osassa, autoilijoiden tietämättä missä tienvarren laatikkopylväässä on kamera; nopeudet hiljenevät kaikkien kohdalla. Ajantasaista valvontaa ajatellen suuri osa valvontakameroista on itse asiassa lumekameroita, koska niiden kuvaa ei seurata.

Rikoksenteijän identifioimiseksi tehokkainta on yleensä valvonta, josta hän ei ole tietoinen. Tällainen vaikuttaa rikoksia ehkäisevästi ainoastaan sikäli kuin näin kasvanut selvitystodennäköisyys lisää subjektiivista kiinnijoutumisriskiä. Kysymys on hyvin spekulatiivisesta arvauksesta, mutta voisimme olettaa esimerkiksi tietoisuuden kätkeyden kameroiden mahdollisuudesta jollakin asuinalueella töhertelijöiden paljastamiseksi vaikuttavan subjektiiviseen kiinnijoutumisriskiin. Sen sijaan rikoksissa, joissa kiinnijoutumisriski on verraten korkea, salainen kameravalvonta tuskin vaikuttaa arvioihin kiinnijoutumismahdollisuudesta.

Yleisestikin tehdään ero *avoimen* ja *salaisen* valvonnan välillä. Niiden merkitystä on tutkimuksilla vaikea verrata, koska kysymys on vaikutuksen eri mekanismeista. Autoilija hiljentää kyllä nopeuden lailliseksi, jos tiellä on etukäteisilmoitus nopeusvalvonnasta. Yhtä selvää on, että nopeusrajoituksia ei juuri noudatettaisi, jos niitä ei ollenkaan valvottaisi salaisin tutkin.

Valvonta "kykenevän valvojan läsnäolona"

Erityisesti rikosentorjunnassa puhutaan *valvonnasta "kykenevän valvojan läsnäolona"*. Tämä valvonnan merkitys on keskeinen Marcus Felson kehittämässä nk. arkirutiiniteoriassa (Felson 1987). Teorian mukaan rikos edellyttää tapahtuakseen kolmea asiaa

- motivoitunutta rikoksenteelijää,
- rikoskohdetta ja
- kykenevän valvojan puuttumista.

Rikosta ei tapahdu, jos yksikin näistä edellytyksistä puuttuu, kuten jos kykenevä valvoja on paikalla kun motivoitunut rikoksenteelijä kohtaa rikoskohteen.

Kykenevä valvoja tarkoittaa jokaista, joka voi vaikuttaa ehkäisevästi rikokseen puuttumalla tapahtumien kulkuun. Kysymys voi olla toiminnasta rikostilanteessa, esimerkiksi siitä, että valvoja tulee rikoksen kohteen suojaksi tai hälyttää poliisit. Kysymys voi olla siitäkin, että valvoja todistamalla tapahtuneesta vaikuttaisi siihen, että tekijä ei pääsisi hyötymään rikoksesta ja siksi päättäisi luopua rikoksesta. Olennaista on mahdollisen rikoksenteelijän näkökulma ja käsitys asioista. Kykenevä valvoja on sellainen, joka hänen arvionsa mukaan voi "pilata rikoksen".

Erotukseksi edellisistä tässä ei ole kysymys rikosoikeudelliseen järjestelmään pelkästään ja välittömästi liittyvistä mekanismeista, vaikka tavallaan niiden kuvitellaan olevan taustalla. Kykenevä ei ole valvoja, jonka rikoksenteelijä tietää poliisikuulusteluissa väittävän, ettei nähnyt tapahtumaa. Sen sijaan jokainen, jonka mahdollinen rikoksenteelijä voisi olettaa toimivan tämän etujen vastaisesti, voi olla tämän teorian merkityksessä kykenevä valvoja. Yleensä se onkin juuri tavallinen kansalainen tai palveluelinkeinon harjoittaja, ei ammatikseen valvoja.

Teoria korostaa valvojan läsnäoloa. Tämä kuuluu käsitteellisesti teoriaan. Valvontakamera, joka on nauhoittanut rikostapahtuman, ei ole ollut kykenevä valvoja, koska rikoshan on tapahtunut. Valvontakamera, joka saa rikoksenteelijän luopumaan rikoksesta, siksi että olettaa häntä tarkkailtavan tai joutuvansa kiinni nauhoituksen perusteella, sen sijaan merkitsee kykenevää valvojaa.

"Kykenevin" valvoja on epäilemättä poliisi. Poliisivalvonnan vaikutuksista onkin eniten tutkimusta. Rikoksia tehdään harvoin poliisin valvovien silmien alla. Kuitenkin poliisivalvonnan tehostamisesta poliisien määrää lisäämällä saavutetut tulokset viittaisivat siihen, että vasta nk. kyllästäväällä valvonnalla voitaisiin olennaisesti vähentää rikoksia. Kyllästävässä valvonnassa pyritään huolehtimaan, että koko alue on jatkuvasti valvottua. Tällaista voidaan toteuttaa vain rajoitetuilla alueilla.

On lukuisia tutkimuksia, jotka osoittavat, että valvontahenkilöstöä lisäämällä on joillakin alueilla ja joissakin kohteissa onnistuttu vähentämään rikoksia. Valvontahenkilöstön ei välttämättä tarvitse olla ensisijai-

sesti valvomassa vaan kysymys voi olla palveluammattin harjoittamisesta. Seuraavassa eräitä esimerkkejä:

– Ilkivaltaa ja vahingontekoja ehkäistiin Tanskan rautateillä siirtämällä junavanujen siivous, joka ennen hoidettiin varikolla, liikkuviin juniin (Jensen 1987).

– Vuorokauden ympäri auki olevien elintarvikeliikkeiden ryöstöjä (ja liikkeen lähiympäristönkin rikoksia) vähennettiin toimilla, joissa kyseinen liikeketju perusti liikkeen yhteyteen yökahvilan. Yökahvilassa tarjottiin takseille ilmainen kahvi. Näin pyrittiin huolehtimaan, että liikettä eivät valvoisi vain kassat. Koska tämä turvallisuuden parantamisen ohjelma sisälsi muitakin toimia, valvonnan lisäämisen vaikutusta ei voida erikseen arvioida saavutetuissa tuloksissa (Duffala 1976).

– Asuntomurtoja, vahingontekoja ja töhertelyä vähennettiin olennaisesti lontoolaisessa vuokrakerrostalossa rakentamalla sisäänkäynnin yhteyteen vastaanotto/kioski, johon palkattiin virkailija; mm. korjauskustannukset vähentyivät kymmenesosaan verrattuna naapuritaloon, jossa muutoksia ei tehty (Tackling Crime 1989).

– Belgiassa vähennettiin autoihin kohdistuvat rikokset kolmannekseen kokeiluissa, joissa nuoria palkattiin jakamaan informaatiota rikosriskeistä ja auton suojauksesta pysäköiville autoilijoille ja valvomaan pysäköityjä autoja (Van Limbergen, Walgrave ja Dekegel 1996).

Teoria korostaa, että kykenevällä valvojalla on oltava (rikosentekijän uskon mukaan) valmiudet puuttua tapahtumankulkuun. Valvonta käsitetään, toisin kuin edellisissä merkityksissä, *vuorovaikutukseksi*. Ainakin mahdollisen rikosentekijän on koettava se sellaiseksi. Tämän vuorovaikutuksen tulos määrää, voidaanko valvojaa pitää teorian tarkoittamassa mielessä kykenevänä. Tarjoilija, joka huomauttamalla asiakkaalle, että tämä on nauttinut alkoholia liikaa ollakseen ajokunnossa, saa tämän olemaan ajamatta, on valvojana kykenevä. Vuorovaikutuksen ei kuitenkaan tarvitse ilmetä verbaalisesti. Usein pelkkä toisen henkilön läsnäolo merkitsee jo tarkoitettua vuorovaikutusta, koska mahdollinen rikosentekijä olettaa hänen puuttuvan rikokseen.

Puuttumisen perimmäinen uhka tulee rikosoikeudellisista seuraamuksista. Puuttumisen merkityksestä on havainnollinen tutkimus liikennevalvonnasta. Siinä on osoitettu, että poliisin läsnäolo liikenteessä hillitsee ajotavan sääntöjen mukaiseksi, mutta oikeastaan vain ajan, jonka poliisi on näkyvässä. Jos sääntöjä rikkonut autoilija pysäytetään, vaikutus jatkuu jonkin aikaa. Sen keston ei vaikuta, annetaanko kuljettajalle sakko vai huomautetaanko häntä pelkästään rikkomuksesta (Mäkinen,

Joki ja Syvänen 1987). – Huomattakoon, että kysymys on puuttumisen erityisistä vaikutuksesta. Tutkimusasetelma ei kerro yleisistä vaikutuksista eli siitä, mitä poliisivalvonta ja puuttumisen tavat vaikuttavat kuljettajien ajotapaan yleensä.

Tässä esityksessä ei ole syytä syvemmin paneutua siihen, mitä kykenevällä valvojalla tarkoitetaan. Riittää kun todetaan, että rikollisuuden ajallis-paikalliset vaihtelut todentavat, kuinka suuri merkitys valvonnalla tässä tarkoitettussa mielessä on rikosten ehkäisyssä ja että *videovalvonta saattaa olla tai olla olematta käsitteen tarkoittama kykenevä valvoja*. Tämä ennen kaikkea riippuu siitä, miten mahdollinen rikosentekijä mieltää videoilla häntä valvottavan. Videokamera itsessään ei valvo. Valvoja on se, joka käyttää kameraa valvontaan. Verrattuna valvojan fyysiseen läsnäoloon perustuvaan valvontaan vähintään voidaan sanoa, että kameravalvonnan luonne on toinen yleensä puuttuvan vuorovaikutuksen vuoksi. Valvottavahan ei tiedä, kuka häntä valvoo, missä ja miten ja valvooko ylipäättänsä kukaan.

Valvonta tilan valvottavuutena

Joissakin yhteyksissä puhutaan "*luonnollisesta valvonnasta*" ikään kuin se olisi erityinen valvonnan laji. "Luonnollisuus" viittaa siihen, että valvojat eivät ole ammattivalvoja kuten poliisit tai teollisuusvartijat, vaan yleensä väestöä esim. jalankulkijat kaduilla tai tarjoilijat ja asiakkaat ravintoloissa. Tällöin käsite ei juuri lisää mitään edellä kuvattuun kykenevään valvojaan. "Luonnollisesta valvonnasta" puhutaan kuitenkin myös sellaisena *tilan ominaisuutena, että se on helposti valvottavissa* ja että siihen ikään kuin luonnostaan syntyy valvontaa. Katu, jossa on runsaasti jalankulkijoita ja katukahviloissa istuskelijoita tai seinustoilla seisoskelevia on tässä merkityksessä valvottua tilaa, toisin kuin huonosti valaistu puistikko, joka tarjoaa rikoksille näkösuojan.

Valvottavuuden merkitys tuli esille mm. tutkimuksessa pysäköintiympäristön merkityksestä autoihin kohdistuvien rikosten riskiin. Näköyhteyden puuttuminen auton säilytyspaikalta asuntoon kasvattaa rikosriskin 1,5-kertaiseksi (Beilinson, Kulmala ja Mäkinen 1996).

Käsitteellä on videovalvonnan kannalta se merkitys, että *videovalvontaa usein käytetään parantamaan tilojen huonoa valvottavuutta*, joka voitaisiin korjata toisenlaisella fyysisen tilan suunnittelulla.

4 Kokemuksia videovalvonnan vaikutuksista

Ylinopeus

Monissa maissa, myös Suomessa, ylinopeutta valvotaan automaattikameroin. Videovalvontaan rinnastuva automaattinen nopeusvalvonta hillitsee nopeuksia. Järjestelmää kuitenkin käytetään vain joillakin rajoitetuilla tieosuuksilla tai esimerkiksi vaarallisissa risteyksissä. Tietävästi kaikkialla edellytetään, että automaattisesta nopeusvalvonnasta ilmoitetaan liikenne-merkein.

On kuitenkin mahdollista, että näin hidastunut matkanteko korvataan ylinopeudella kameravalvonnan ulkopuolelle. Tämä muistuttaisi displacementin mahdollisuudesta, siitä että kameravalvonnalla voidaan vaikuttaa käyttäytymiseen valvonta-alueella, mutta kyseinen käyttäytymisen siirtyy sen ulkopuolelle. Jakson lopussa palataan kysymyksen displacementin mahdollisuudesta ja merkityksestä.

Pankkiryöstöt

Videovalvonnasta arvioidaan olevan "hyviä kokemuksia" pankkiryöstöjen ehkäisyssä. Valvontakameroiden (aikoinaan valokuvaustekniikkaa käyttäneiden) käytölle on pankeissa pitkät perinteet. Sitä, kuinka hyvin ne ovat ryöstöjä ehkäisseet, on kuitenkin vaikea osoittaa. Pankkejahan ryöstetään kameroista huolimatta. Kameroiden tehtävä on ennen kaikkea tallentaa ryöstäjästä tuntomerkkejä. Ne lienevät osaltaan helpottaneet rikollisten kiinnisaamista, mikä näkyy korkeasta selvitysprosentista. Toisaalta ne ovat edistäneet ryöstäjien naamioitumista. Pankkiryöstäjistä valtaosa naamioi jollakin tavalla itsensä.

Claire Austinin tutkimuksessa englantilaisten pienpankkien (building society branches) ryöstöjen ehkäisystä tiedusteltiin henkilökunnalta tämän käsityksiä eri menetelmien merkityksestä. Enemmistö henkilökunnasta oli sitä mieltä, että valvontakamerat pääasiassa auttavat rikoksenteekijöiden tunnistamisessa, vain viidennes uskoi niiden ehkäisevän rikoksia lisäämällä kiinnijoutumisriskiä (Austin 1988). Myös Englannin Standing Conference on Crime Prevention on todennut raportissaan (Report of the Working Group on Commercial Robbery 1986), etteivät kamerat ehkäise rikoksia, mutta edistävät rikostutkintaa.

Valvontakameroita pidetään pankkien normaalina, suositeltavana suojautumiskäytäntönä. Niillä ei korvata muita valvontakäytäntöjä eikä suojautu-

mismenetelmiä. Vuosikymmenen alussa ruotsalainen mietintö ehdotti, että kameravalvonta sallittaisiin (Ruotsissa videovalvonta oli tuolloin aina luvanvaraista) myös pankin ulko-oven välittömässä läheisyydessä. Ehdotusta perusteltiin sillä, että ryöstäjät naamioituvat yleensä juuri mennessään sisään pankkiin (Våld i butik, post och bank 1992). Tämä saattaisi ehkäistäänkin ryöstöjä vaikeuttamalla rikoksen tekemistä eikä ainoastaan parantaisi tuntomerkkien saantia. Ryöstäjän ei ole helppo liikkua naamioituneena pankin ulkopuolella ja naamioituneelta sisäänpyrkijältä voidaan ehkä sulkea ovi. Ruotsalaisehdotusten tavoin myös rikosentorjunnan neuvottelukunta on suosittanut valvontakameroita rahalaitoksiin ja liikkeisiin (Rahalaitos- ja liikeryöstöt 1993). – Ruotsissa on toteutettu lainmuutos, joka sallii valvontakamerat rahalaitoksissa ja liikkeissä ilman lupaa. Liikkeissä ne eivät kuitenkaan saa nauhoittaa muuta kuin ulko-oven ja kassan aluetta. Rajalla halutaan markeerata, että nauhoittava videovalvonta on nimenomaan ryöstöjä ei esim. myymälänäpistyksiä varten. Jälkimmäisiä liikkeiden kuuluu ehkäistä valvojan läsnäoloon perustuvien menetelmin.

Liikeryöstöt

Yhdysvalloista löytyy kolme tutkimusta videovalvonnasta liikeryöstöjen ehkäisyssä. Crow ja Erickson vertasivat Lousianassa 55 elintarvikeliikettä, joihin oli asennettu kameravalvonta, 53 kamerattomaan liikkeeseen. Edellisten kameroista tiedotettiin liikkeissä ja julkisuudessa. Kokeilu- ja vertailuryhmän välillä ei todettu eroa ryöstöjen määrissä (Crow ja Erickson 1984). Yhdysvaltain elintarvikeliikkeiden yhdistys on raportoinut kaksi Figlion myönteisemmäksi arvioimaa kokeilua. Videovalvonta, jossa liikkeen henkilöllä oli mahdollisuus kommunikoida toisessa huoneistossa olevan henkilökunnan kanssa, vähensi ryöstöjä 31 prosenttia asennuksen jälkeisenä vuotena. Seuraavana vuotena vähennys oli enää 15 prosenttia asennusta edeltäneestä ajasta, mitä ei enää voida pitää merkittävänä erona. Tutkimus koski noin 190 liikettä eikä käsittänyt vertailuryhmää. Toisessa 81 liikkeen ketjussa asennettiin värimonitorit, joista sekä liikkeen johto että henkilökunta voivat seurata liikkeen tapahtumia. Asentamisen jälkeisenä vuotena ryöstöt puolittuivat. Tutkimus ei käsittänyt vertailuryhmää (Convenience store security Report and Recommendations 1991).

Tarkastellessaan yleisesti liikeryöstöjen ehkäisymenetelmien tuloksellisuutta John Eck toteaa, että liikkeet näyttävät jakautuvan kahteen ryhmään, niihin joissa ryöstöriski on korkea ja joissa rikosentorjuntatoimilla, mahdollisesti useillakin menetelmillä, näyttäisi voitavan saavuttaa

tuloksia, toisaalta liikkeisiin, joissa ryöstöriski muutenkin on alhainen eikä juuri ole osoitettavissa toimivia menetelmiä sen edelleen vähentämiseksi (Sherman et al 1997).

Suomessa videokamerat ovat yleistyneet kaikensorttisissa liikkeissä ja julkistenkin palvelujen toimipisteissä, vaikka ryöstön tai muun väkivallan riski on olematon. Uusimmat laitteistot yleensä nauhoittavat. Kehitystä voidaan pitää ongelmallisena. Ainakin osin menetelmän tehokkuus perustuu siihen, että sitä käytetään valikoiduissa kohteissa, joissa ryöstön tai muun vakavan rikoksen riski on olennainen ja jotka poliisi katsoo tärkeäksi priorisoida selvitystyössä.

Esimerkkinä nykyisestä videovalvonnan tuhlakäytöstä on Helsingin pääkirjaston äskettäin asennettu videovalvontajärjestelmä. Niin lukuhaluista ihmistä ei ole vielä kirjastossa käynyt, että olisi yrittänyt kirjan ryöstää. Aggressiivisten asiakkaiden kanssa on henkilökunta selvinnyt eikä humalaiset häiriköt videokameroista piittaa. Eräät asiakkaat ovat oppineet poistamaan kirjojen induktiosilmukoita, joiden käyttöönotto aikoinaan lopetti kirjaston ilmoituksen mukaan kirjavarkaudet tyystin. Tällaisen ehkäisemisessä valvontakameroilla ei kuitenkaan ole merkitystä, koska henkilö, joka osaa poistaa induktiosilmukan, osaa myös käyttää hyväksi videovalvonnan katveet. Kohta käyttöönoton jälkeen järjestelmä lisäksi osoitti tehostomuutensa: kirjastosta varastettiin videolaitteet.

Kamerat on asennettu ympäristöön, johon ne vähiten kuuluisivat. Ei ole ongelmaa, jonka ehkäisemisessä niillä voitaisiin olettaa olevan merkitystä.

Myymälänäpistyksen

Runsaimmin videokameroita liikkeet ovat ottaneet käyttöön myymälänäpistysten ehkäisemiseksi. Tyypillisiä järjestelyjä on kamera, jonka avulla kassalta on mahdollista seurata liiketilaa, johon muuten ei olisi näköyhteyttä. Tavarataloissa käytetään monipuolisia kamerajärjestelmiä. Niillä on erityistä valvontahenkilöstöä, jonka työkalu varkauksien paljastamiseksi videovalvonta on. Kameravalvonnan yleisyyteen nähden on yllättävää, että menetelmän tehokkuudesta myymälänäpistysten ja liikkeiden varkaushävikin vähentämisessä ei löydy minkäänlaista tutkimustietoa rikosentorjunnan tietokannoista. Seuraavat näkemykset ovat kirjoittajan spekulatioita.

Käytettäessä kameravalvontaa siinä yksinkertaisimmassa muodossa, jossa kassan on mahdollista tarkkailla liiketilaa, johon muuten ei olisi näköyhteyttä, menetelmän vaikutukset ovat vastaavat kuin mitä voidaan

saavuttaa käyttämällä samaan tarkoitukseen peilejä, harkitsemalla tavaroiden sijoittelua ja kehittämällä liikkeen pohjaratkaisuja. Tällaisten ratkaisujen tiedetään jossakin määrin vaikuttavan varkaushävikkiin vähentämällä helppoja ja houkuttelevia rikostilaisuuksia. Kun kamerat olivat nykyistä harvinaisempia, vaikutus oli voimakkaampi: kamera koettiin tehokkaammaksi valvontamuodoksi kuin teknisesti yhtä hyvin tarkkailun mahdollistava peili. Nykyisin asiakkaat, ja varsinkin ne, joilla on kokemuksia näpistelyistä, ovat riittävän hyvin perillä sekä kameroiden rajoituksista että järjestelmän "heikoimmasta lenkistä". Tämä on pienen liikkeen henkilöstön eli yleensä yhden tai kahden päivittäistavarakauppaketjun kassalla istuvan nuoren kyvyttömyys puuttua havaitsemaansa näpistykseen. Kuten edellä on todettu, mahdollisen rikoksenteijän on koettava, että "kykenevä valvoja" puuttuisi havaitsemaansa rikokseen. Kameravalvonta on saattanut edistää näkemistä, mutta ei puuttumista. – Edellä kerrottu lumekamera-anekdootti koskee poikkeuksellista tilannetta, liikkeen henkilöstön poissaoloa.

Tavarataloissa ja niihin rinnastuvissa suurissa liikkeissä sen sijaan kameravalvontaa käyttää erityinen valvontahenkilöstö tietoisesti varkauksien paljastamiseksi. Tämä henkilöstö myös puuttuu havaitsemiinsa rikoksiin. Valvontaa ja muuta suojaustekniikkaa käytetään kohdennetusti (esim. henkilökunnankin tekemien varkauksien paljastamiseksi; niissä sellainen saattaa merkitä olennaista osaa varkaushävikistä). Asiakkailla on syytä uskoa, että heitä seurataan ja havaittuihin rikoksiin puututaan. Tavarataloissahan valvontahenkilöstö ottaa rikoksenteijät kiinni ja saattaa poliisikuulusteluun. Tämä henkilöstö tietää, että rikoksenteijä on otettava kiinni verekseltään. Videotallenteella ei ole merkitystä myymälänäpistyksen jälkikäteisessä tutkinnassa, koska poliisiresurssit eivät sellaiseen riitä. Nauhoittavat järjestelmät kuitenkin voivat auttaa rikosentorjunnan kehittämistä ja nauhoitukselle voi olla muitakin perusteita. – Pienissä liikkeesähän nauhoittaville järjestelmille ei pääsääntöisesti ole käyttöä. Nauhoituksessa mahdollisesti paljastuneeseen myymälänäpistykseen perustuvat toimet olisivat vielä hankalimmat kuin välitön puuttuminen.

Murrot

Videovalvonnan yksi keskeinen käyttötarkoitus on rakennusten, liikehuoneistojen ja virastojen murtosuojaus. Tällaisen vaikutuksista on niukasti tutkimusnäyttöä, mutta on perusteltua uskoa, että nauhoittava valvonta, jos mahdollinen rikoksenteijä tietää/olettaa sellaisen olevan käytössä,

kasvattaa siinä määrin kiinnijoutumisriskiä, että halukkuus tällaiseen kohteeseen murtautumiseen vähenee.

Videovalvontaa on tutkittu asuntomurtojen ehkäisyssä. Manchesterissa, Englannissa asennettiin videovalvontajärjestelmä 15 asuinrakennukseen, joissa pääasiassa asui vanhuksia. Murrot ja murtoyrityksen vähentyivät noin 80 prosentilla järjestelmän asentamisen jälkeen (Chatterton ja Frenz 1994). John Eck toteaa tutkimuksen menetelmällisesti heikoksi ja varoittaa tekemästä siitä johtopäätöksiä (Sherman et al 1997).

Suomalaisessa tutkimuksessa haastateltiin 133 omaisuusrikoksista kiinni joutunutta rikoksenteekijää. Heille esitettiin kysymys "olisitko suorittanut teon, jos olisit tiennyt että... " ja lueteltiin joukko suojausmenetelmiä. Vastausten mukaan vain noin yksi viidestä rikoksenteekijästä tunkeutuisi liikkeeseen, jossa tietäisi olevan videovalvonnan. Suunnilleen samaa merkitsisivät kohteen valinnassa hälytyslaitteet tai koira. Vertailun vuoksi voidaan mainita, että tieto kohteessa tehostusta poliisi- tai vartiointiliikkeen valvonnasta ehkäisisi vain kahta viidestä tunkeutumasta kohteeseen (Karvinen 1996).

Samansuuntaiset vastaukset koskivat asuntoa ja kesämökkejä rikoskohteena. Videovalvonta tosin ehkäisisi niissä vastausten mukaan vielä useamman rikoksen. Tämä on lupa tulkita videovalvonnan osakseen saamaksi "teknologialisäksi": vastaajat ajattelevat sen edustavan kehittyneintä suojaustekniikkaa. He mahdollisesti kuvittelivat järjestelmää, jossa tapahtumia näissä kohteissa seurataan jossakin muualla. Muutenhan luulisi, että esim. kesämökiltä arvokkainta anastettavaa olisi juuri tämä valvontalaitteisto.

Selostetun tutkimuksen aineisto on ajalta, jolloin videovalvonta vasta oli yleistymässä. Haastatellut rikoksenteekijät olivat valtaosin huomattavan nuoria. Ajanoloon ja varsinkin kokeneempien rikoksenteekijöiden keskuudessa kehittyvät realistiset käsitykset videovalvonnan rajoituksista. Murtautujat rupeavat todennäköisesti naamioitumaan ja oppivat muuta taitotietoa vähentää videovalvonnan merkitystä.

Autoihin kohdistuvat rikokset

Englannista on seitsemän arviointitutkimusta videovalvonnan merkityksestä ajoneuvoihin kohdistuvien rikosten ehkäisyssä pysäköintilaitoksissa. Ainoastaan yhdessä, menetelmällisesti heikoimmassa, arvioinnissa ei havaittu videovalvonnan vähentäneen ajoneuvoihin kohdistuvia rikoksia. Kuuden muun mukaan rikokset vähentyivät vaihtelevasti: varkaudet autoista vähentyivät 46–94 prosenttia ja ajoneuvovarkaudet 18–89 pro-

senttia. Siten esimerkiksi videokameroiden asentaminen Harlepoolin pysäköintitaloihin vähensi autovarkauksia 75 prosenttia ja varkauksia autoista 60 prosenttia. Suunnilleen vastaavat tulokset saatiin bradfordilaista pysäköintitaloa koskeneesta tutkimuksesta (tämän suuruusluokan muutoksia voidaan pitää tyypillisimpinä, ks. mainituista seitsemästä tutkimuksesta lähemmin Tilly 1993).

Arlandan lentokentän pysäköintilaitoksen uudelleenjärjestelyistä tehtiin Ruotsissa arviointitutkimus. Järjestelyissä asennettiin valvontakameroita, parannettiin valaistusta ja muutettiin ulosajon kontrollijärjestelmä. Toimilla, jotka siis käsittivät muutakin kuin videovalvonnan, vähennettiin automurtoja 90 prosenttia (Riktad polisinsats på Arlanda 1989).

Lueteltujen tutkimusten voidaan katsoa vakuuttavasti osoittavan, että videovalvonta voi pysäköintilaitoksissa olla hyvinkin menestyksellinen keino ajoneuvoihin kohdistuvien rikosten ehkäisyssä. Näkyvät tulokset kuitenkin koskevat näitä nimenomaisia pysäköintilaitoksia ja autojen säilytysturvallisuutta niissä. Rikosten voidaan odottaa jossakin määrin, mutta ei täysin määräisesti siirtyvän muualle (ks. Takala 1996).

Avoimen julkisen tilan rikollisuus

Videovalvonnan käytöstä avoimen julkisen tilan rikollisuuden ehkäisyssä on kolme Brownin julkaisemaa tutkimusta Englannista (Brown 1995). Niissä kaikissa on kysymys kaupunkikeskustoista, joihin asennettiin joukko keskusasemalta valvottavia videokameroita. Kameravalvonta kattaa useita, mutta ei suinkaan kaikkia keskustan ulkotiloja. Newcastlelun upon Tyne kaupunkikeskustaan asennettiin valvontakameroita vuosien 1992 ja 1993 taitteessa. Brown tutki rikollisuuden aikasarjoja 24 kuukautta ennen asentamista, 4 asennuskuukauden aikana ja 14 kuukautta asennuksen jälkeen ja vertasi videovalvonnan kattamia alueita alueisiin, joita se ei kattanut. Arvioinnin mukaan

- murrot vähentyivät 18 prosenttia,
- vahingonteot 9 prosenttia,
- autovarkaudet 7 prosenttia,
- varkaudet autoista 11 prosenttia,
- muut varkaudet 7 prosenttia,
- ryöstöt eivät vähentyneet.

Birminghamin kaupunkikeskustaan asennettujen videokameroiden vaikutuksista hän arvioi ilmoitettujen rikosten aikasarjojen perusteella. Arviointi perustui ainoastaan videovalvonnan kattamien ja ei-kattamien alueiden tietojen visuaaliseen vertailuun. Brown arvioi ryöstöjen, murtojen ja varkauksien vähentyneen. King's Lynnin kaupunkikeskustaan laitettujen videokamerat puolestaan näyttäisivät vähentäneen murtoja, pahoinpitelyjä ja erityisesti autovarkauksia sekä varkauksia autoista.

John Eck summaa Shermanin raportissa (joka on vankin tieteellinen yhteenveto eri rikosentorjuntamenetelmien tuloksellisuudesta), että *tähänastisen tiedon perusteella ei voida todeta videovalvonnan olevan toimiva keino kaupunkien avointen julkisten alueiden rikollisuuden ehkäisyssä* eikä sitä nykytietämyksen perusteella ole syytä suositella yhdysvaltalaisen kaupunkiväkivallan ehkäisemisen menetelmäksi. Sen sijaan menetelmä on osoittautunut siinä määrin lupaavaksi, että sen tutkiminen ja kokeilu varsinaisia tieteellisiä arviointeja varten (mutta vain tästä syystä) olisi hyvin tärkeätä (Sherman et al 1997). On huomattava, että tässä vaiheessa emme tiedä, millaisten kaupunkirikollisuuden ongelmien vähentämisessä voitaisiin odottaa saavutettavan tuloksia, pysyvätkö odotettavat tulokset ja kuinka pitkään, missä määrin rikollisuus vain siirtyy muualle jne.

Lahdessa asennettiin hyvin varhain valvontakameroita eräitä katuosuuksia varten. Ratkaisu perustui Lahden rikollisuutta ja sen ehkäisymahdollisuuksia selvittäneen kaupungin toimikunnan työhön. Tehdyt selvitykset osoittivat eräitä väkivallan keskittymiä kaupungissa. Niihin vaikuttamista mm. lisävalvonnalla pidettiin yhtenä keinona rikollisuuden vähentämiseksi. Vaikutuksista ei ole tieteellistä raporttia. Tämän kirjoittaja muistaa lahtelaispoliisin kertoneen, että tehostettu valvonta olisi rauhoittanut kyseisiä alueita. Valitettavasti suomalaiskokemukset yleensäkin rajoittuvat anekdoottiseen tietoon.

Tätä raporttia varten selvitettiin kokemuksia Kontulan ostoskeskuksen, yhden Helsingin levottoman lähiöostoskeskuksen videovalvonnasta (ks. liite 1). Selvitys lähinnä toi esille sen, että runsastakaan kameramäärää, Kontulassa 16, ei pidetä riittävänä vaan kameroita tarvittaisiin ilmeisesti aina lisää. Toisaalta kameramäärän kasvaessa kuvan seuraaminen monitoreista muuttuu entistä työläemmäksi ja oikeastaan siitä luovutaan. Valvonnan merkitys muuttuu yksinomaiseksi nauhojen käytöksi jälkikäteen rikostutkinnassa.

Kontulan kokemusten mukaan näyttäisi siltä, että rikoksia (huumausainerikokset tulivat haastatteluissa korostuneesti esiin) ei tehdä

kameran valvovan silmän alla. Sen sijaan tällaisella alueella hyvinkin keskeistä järjestysongelmaa merkitsevät humalaiset eivät kameravalvonnasta piittaa. Kuvaus Kontulan ostoskeskuksesta näyttäisi todentavan pelkoa siitä, että valvontamenetelmä nimenomaan korvaa valvojan läsnäolon ja vuorovaikutukseen perustuvaa, rikollisuutta ehkäisevää valvontaa ja pelkistää sen rikostutkinnalliseksi välineeksi.

Selvittämättä jäävät rikokset ovat sinänsä yhä vaikeampi ongelma. Tullessaan poliisin tietoon rikokset ovat yhä useammin nk. pimeitä: poliisille ei tarjoudu lähtökohtaa aloittaa niiden menestyksellistä tutkintaa. Tällöin videovalvonta nauhojen jälkikäteisenäkin tarkistamisena voisi olla tärkeä keino selvitystodennäköisyyden lisäämiseksi. Näkökohta kuitenkin merkitsisi, että julkisten ulkotilojen videokameroiden sijoittelun ja käytön yhteydessä nimenomaan pohditaan, mitä halutaan ja millä tavoin se voisi olla saavutettavissa. Julkisten ulkotilojen rikollisuuden ehkäisemisen kannalta tärkeä tuloksellisuuden edellytys on, että videovalvonnasta tiedotetaan näytävästi. Sen sijaan näyttöä rikoksista voidaan saada paremmin salaisella valvonnalla. Suuri osa suomalaisten kaupunkien ulkotilan videovalvonnasta on hyvin huonosti ilmoitettua. Kameravalvontaa usein perustellaan sillä, että näin toivotaan voitavan edistää nopeaa puuttumista uhkaaviin tilanteisiin. Tämä on ainakin rikosten mahdollisten uhrien odotus. Järjestelmiä markkinoidaan ja asennetaan nimenomaan siinä uskossa, että ne tarjoaisivat nopean väliintulon mahdollisuuden. Tämä sen sijaan laiminlyödään toteutuksissa, joissa asennettujen kameroiden kuvaa ei seurata.

Rikokset julkisessa liikenteessä

Englannista on kaksi tutkimusta videovalvonnan merkityksestä *julkisen liikenteen rikosten* ehkäisyssä. Toinen koskee vandalismin ehkäisyä busseissa, toinen ryöstöjen ehkäisyä Lontoon maanalaisessa.

Webb ja Laycock totesivat, että videovalvonnan asentaminen Lontoon maanalaisen asemille vähensi ryöstöjä 11–28 prosenttia. Tutkimuksessa verrattiin sellaisia asemia, joihin asennettiin kamerat, asemiin, joille kameroita ei laitettu (Webb ja Laycock 1992). Tässä hankkeessa oli kysymys yleisemmin maanalaisen asemien turvallisuuden parantamisesta ja käytettiin useita tekniikkoja, mm. kansalaisvalvontaa (sen arvioitiin jääneen vaikutuksettomaksi). Siksi on jossakin määrin epäselvää, mikä osuus vaikutuksesta voidaan laskea yksin videovalvonnalle. – Toisaalta tämä on useimmissa tapauksissa juuri sosiaalista todellisuutta vastaava

tilanne: puututtaessa johonkin ongelmaan tehdään useita asioita ja videovalvonnan käyttöönotto yleensä tarkoittaa muitakin valvonnan uudelleenjärjestelyjä. Tällöin vaikutuksia ei pitäisikään arvioida yksin tämän tekniikan vaikutuksina vaan valvonnan uudelleenjärjestelyinä, joihin videovalvonta antaa mahdollisuuden.

Poynerin tutkimus videovalvonnan asentamisesta osaan Lontoon kaksikerroksisista busseista osoitti, että vandalismi ja järjestyshäiriöt vähentyivät olennaisesti (Poyner 1988).

Kamerat asennettiin yläkertaan, jossa vandalismia erityisesti esiintyi, koska sitä ei kuljettaja ja rahastaja valvo. Kameroilla varustetut bussit, kaikkiaan viisi, merkittiin selvästi. Samalla suunnattiin koululaisille vandalisminvastainen kampanja, jossa informoitiin myös käyttöönotetusta kameravalvonnasta. Vandalismi ja järjestyshäiriöt vähentyivät suunnilleen saman verran muissakin (kaikkiaan 80) busseissa. Poyner tulkitsi, että lapset ja nuoret uskoivat kameroita asennetun useimpiin busseihin ja kiinnijoutumisriskin siten kasvaneen yleisesti.

Vastaava tulos koski myös videovalvonnan asentamista Englannissa Surreyn yliopiston paikoitustiloihin Guilfordissa. Autoihin kohdistuvat rikokset vähentyivät kaikilla paikoitusalueille, vaikka yhteen kamera ei nähnyt (Poyner 1991). Tämän on tulkittu merkitsevän nk. halo efektiä: rikoksantorjuntatoimet voivat vaikuttaa laajemmin kuin siinä nimenomaisessa kohteessa, johon niitä käytetään. Näyttöä tällaisesta ilmiöstä on saatu muidenkin menetelmien yhteydessä (ks. esim. Clarke 1997). Tällainen mahdollisuus itse asiassa kuitenkin viittaa siihen, että rikollisuus ei niinkään vähene jonkin nimenomaisen rikoksantorjuntatekniikan ansiosta vaan sen vuoksi, että jokin rikollisuusongelma saa osakseen huomiota ja siihen puututaan tavalla tai toisella.

Rikosten siirtyminen

Videovalvonta on tyypillisesti paikkaan kohdistuva rikoksantorjuntakeino. Siksi sen yhteydessä on erittäin mahdollista, että valvotun alueen rikollisuus siirtyy muualle.

Rikosten siirtymistä tai korvautumista, *displacementtiä* koskeneiden tutkimusten yhteenveto on, että ehkäisty rikollisuus ei yleensä korvaudu välittömästi ja täysin määrin (ks. Clarke 1997). Tämä kuitenkin koskee rikollisuutta, joka jollakin tavoin on yhteydessä nimenomaan kyseiseen kohteeseen, paikkaan, tekotapaan jne. Esimerkiksi ylinopeuden tapainen

rikos on tyypillisesti sellainen, että nopeusrajoitusta rikkomalla tavoiteltu ajansäästö on yleensä täysin korvattavissa ajamalla ylinopeutta toisessa paikassa.

Rikosten siirtymisen sijasta joissakin tapauksissa voidaan odottaa halo efektiäkin eli toimet vaikuttavat laajemmin kuin nimenomaisessa kohteessa, johon ne suunnataan.

Displacementin mahdollisuutta videovalvonnan yhteydessä on harkittava lähtien siitä, kuinka sidottua rikollisuus on juuri kyseiseen paikkaan. Jos rikollisuuden arvioidaan olevan yhteydessä nimenomaan kyseisen tilan huonoon valvontaan ja valvottavuuteen, valvonnan parantaminen kyseisessä tilassa ei välttämättä siirrä rikollisuutta muualle. Toisaalta on varsin todennäköistä, että jollakin laajemmalla alueella, joka rikosympäristönä voidaan arvioida yhtäläiseksi, vain osaksi toteutettu videovalvonta siirtää olennaisen osan rikollisuudesta videovalvonnan ulkopuoliselle alueelle. Julkisen liikenteen asemien videovalvonta epätodennäköisesti siirtää rikollisuuden täysin määrin muualle, koska nämä asemat toimintansa vuoksi ovat merkittäviä rikosympäristöjä. Suomessa pankkien parantuneella suojauksella ehkäisty ryöstörikollisuus ei, toisin kuin pelättiin, korvautunut ryöstöillä liikkeissä.

Rikollisuuden siirtyminen ei aina ole merkittävä epäkohta. Liikenneturvallisuuden kannalta on edullista, jos automaattinen nopeusvalvonta hillitsee nopeuksia vaarallisissa ympäristöissä, vaikka ylinopeudet lisääntyisivät muualla. Julkisen liikenteen asemien turvallisuus on niin tärkeä asia, että sitä on syytä edistää, vaikka ongelma siirtyisikin toiseen ympäristöön. Toisaalta videovalvonta helposti toimii yhteiskunnallisesti vinosti: suojausmenetelmää käyttävät maksukykyiset asiakkaat, jotka näin siirtävät rikosriskejä niille, joilla ei ole edellytyksiä hankkia kameravalvontajärjestelmää. Tämä koskee yhtä hyvin niin yksityisten kansalaisten ja yritysten kuin esimerkiksi kaupunkiympäristöjen välisiä suhteita.

Koonnos ja pohdiskelu

Kokoavasti voidaan yllä selostetuista tutkimuksista todeta, että on olemassa varsin runsaasti näyttöä siitä, että *videovalvonnalla voidaan ehkäistä rikoksia*. Joissakin ympäristöissä on eräiden rikosten suhteen saavutettu hyvinkin näyttäviä tuloksia. Toistaiseksi kuitenkin on hyvin epäselvää, mitkä mekanismit varsinaisesti näitä tuloksia tuottavat. Samoin on epäselvää, mitkä ovat pitemmän ajanjakson vaikutukset. Tutkimuksista saadaan vähintään viitteitä siitä, että vaikutukset itse asiassa eivät johdu pelkästään

tästä tekniikasta vaan osaksi siitä, että johonkin ongelmaan puututaan ja tehdään jotakin konkreettista tilanteen muuttamiseksi.

Tarkastellut tutkimukset ovat yleensä selvittäneetkin vaikutuksia suhteellisen lyhyellä ajanjaksolla, esim. valvontakameroiden asentamisen jälkeisenä vuotena. Vaikutukset voivat väljähtyä. Varsinaisesti tämä tulee esille vain yhdessä tutkimuksessa. Muun rikosentorjuntamenetelmiä koskevan tietämyksen perusteella tätä mahdollisuutta voidaan pitää hyvin todennäköisenä. Mahdollisuus koskee varsinkin videovalvontaa, jossa laiminlyödään kameroiden välittämän kuvan reaaliaikainen tarkkailu. Tällöin ehkä hyvinkin nopeasti havaitaan, etteivät kamerat tehostaneetkaan valvontaa siten, kuin kameroita asennettaessa uskottiin.

Kokonaisuutena tutkimustietoa on lupa tulkita siten, että *videovalvontaa pitäisi käyttää harkiten, kohteissa ja tavalla, joissa ja jolla perustellusti uskotaan ehkäistävän rikoksia*. Vaikutusten mahdollinen lyhytaikaisuus tarkoittaisi silloin, että sitä nimenomaan käytettäisiinkin vain tilanteen rauhoittamiseksi. Vaikutuksissa näyttäisi olevan vissi "teknologialisä", mitä kannattaa hyödyntää. Sitä heikentävät huonosti toimimattomat sovellutukset ja kameravalvonnan tuhlakäyttö. Pääsääntönä voidaan pitää, että kameravalvonta ehkäisee rikoksia vain sikäli kuin mahdolliset rikosentekijät tietävät sen olemassaolosta. Tämä tietoisuus saadaan aikaan ennen kaikkea näkyvästi sijoitetuilla kameroilla. Kameroita on kuitenkin käytettävä aidosti valvonnassa, kuvaa on seurattava ja tapahtumiin reagoitava. Aivan samoin kuin lumekamera voi olla yhtä tehokas siinä kuin oikea, ellei totuus tule ilmi, näkyvästi sijoitettu kamera on viesti valvonnasta ainoastaan, jollei siihen suhtauduta lumekamerana. On pelättävissä, että kamerat, joita on kaikkialla ja joiden määrä jo osoittaa, ettei niitä ainakaan reaaliaikaisesti voida valvoa, ja joita on yhteyksissä, joissa kaikki käsittävät, ettei niitä ole mitään syytä edes valvoa, kameraan kuin kameraan suhtaudutaan kuin se olisi lumekamera.

Englantilaisissa ohjeissa videovalvonnan käytöstä (A Watching Brief 1996) korostetaan, että kameravalvonnalla on oltava selvät tavoitteet (kuten pysäköintialueilla autoihin kohdistuvien rikosten ehkäisy; jotakin aluetta käyttävien ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisääminen; näytön hankkiminen tapahtuneista rikoksista); muuten on epäselvää, mihin kameroita käytetään. Ohjeet suhtautuvat lumekameroihin torjuvasti ja muutenkin korostavat, että kameravalvontajärjestelmien on tehtävä, mitä on luvattu. Järjestelmän uskottavuus voi mennä yleisemminkin, jos esim. turvallisuuden parantamiseksi asennettujen kameroiden kuvaa ei seuratakaan.

Tutkimuksissa ei ole selvitetty videovalvonnan tehokkuutta suhteessa vaihtoehtoihin. Kameravalvonta voi olla halpa keino saada aikaan lyhytaikaisia vaikutuksia. Se helposti näyttäytyy edullisemmalta kuin valvojan (kykenevän valvojan merkityksessä, ei välttämättä ammattivartijana) läsnäoloon ja vuorovaikutukseen perustuva valvonta. Tanskassa, jossa lainsäädäntö yleisölle avointen tilojen videovalvontaan on kaikista rajoittavin, halutaan nimenomaan ylläpitää läsnäoloon ja vuorovaikutukseen perustuvaa valvontaa kieltämällä pääsääntöisesti videovalvonnan käyttöönotto. Tanskan lainsäädäntöön ei niinkään ole vaikuttanut videovalvontaan liittyvät yksityisyydensuoja- ja integriteettiongelmat kuin tanskalaisten rikosentorjunnan asiantuntijoiden näkemys siitä, että *videovalvonta menetelmänä edistää yhteiskunnan kehitystä sellaiseksi, että ihmisten vuorovaikutukseen perustuvat sosiaalisen kontrollin järjestelmät edelleen heikkenevät*. Rikollisuuden ehkäisyn ja turvallisuuden ylläpidon katsotaan siellä, kuten laajan asiantuntijajoukon keskuudessa ylipäättänsä, edellyttävän nimenomaan juuri ihmisten välistä vuorovaikutusta. Muuallakin on kiinnitetty huomiota siihen vaaraan, että esimerkiksi johonkin puistoon sen järjestystä ja turvallisuutta parantamaan asennettu videovalvonta voisi karkottaa puistosta häiriköiden ohessa ne "tavalliset ihmiset", jotka puiston "valvovina silminä" ovat videovalvontaa tärkeämpi sen turvallisuuden kannalta – ja joiden turvallisuutta silmällä pitäen kameravalvonta asennetaankin.

International Centre for the Prevention of Crime kuvatessaan internet-kotisivuillaan tuloksellisia rikosentorjunnan menetelmiä huomauttaakin videovalvonnan yhteydessä, että kameroita pitäisi käyttää julkisten tilojen valvontaan harkiten. Ne voivat karkottaa väestöä kaupunkikeskustoista ja heikentää elämän laatua (Closed Circuit Television Surveillance of Public Places). Tämä koskee erityisesti nauhoittavia järjestelmiä. Kaupunkikeskustat, jotka olisi kyllästetty nauhoittavilla kameroilla, saatetaan kokea siten integriteettiä loukkaaviksi, että niitä kartetaan. Vuorovaikutuksen perustuva sosiaalinen kontrolli ja integriteetin suoja liittyvät näin toisiinsa.

5 Kameravalvonta ja turvallisuus

Rikoksenpelko tunnetusti riippuu paljolti muista seikoista kuin rikosriskeistä. Rikollisuutta ehkäisevä menetelmä voi jopa lisätä rikoksenpelkoa ja johtaa lisääntyneeseen turvattomuuteen. Tästä syystä on tärkeitä tarkastella eri rikosentorjuntamenetelmien merkitystä sekä vaikutuksissa rikollisuuteen että vaikutuksissa turvallisuuteen.

Jos videovalvonnan rikollisuutta ehkäisevää vaikutusta koskeva tutkimus on niukahkoa, on vielä vähemmän tutkimusta, jossa olisi selvitetty videovalvonnan vaikutusta rikoksenpelkoon ja turvattomuuteen. Edellä selostetuissa tutkimuksissa tämä aspekti tuli itsenäisemmin ilmi ainoastaan asuntomurtojen ehkäisyä koskevassa tutkimuksessa. Koska siinä on kysymys valvontatekniikan käytöstä *ulkopuolisista* uhkia vastaan, järjestelmä odotetusti koetaan turvallisuutta lisääväksi.

Onkin tärkeitä nähdä ero vaikutuksissa turvallisuuteen siitä riippuen kummalla puolella kameraa ihmiset ovat. Ei ole yllättävää, että valvoja kokee kameroiden parantavan turvallisuutta. Joskus tilanne on aidosta erosta muuhun valvontaa, kun valvoja voi tarkkailla tapahtumia monitorista koppinsa suojasta, anonyyminä ja kohtaamatta sitä vihamielisyyttä, jota vartija muuten saattaisi kohdata. Vartijaan rinnastuvat henkilöt, joiden turvallisuuden parantamiseksi videovalvontaa käytetään. Esimerkiksi pysäköintilaitokseen autonsa jättävä, todennäköisesti kokee autonsa säilytysturvallisuuden parantuneen, jos laitoksessa on kameravalvonta.

Toinen asia on, mitä kamerat vaikuttavat niiden turvallisuuteen, jotka valvottavina käyttävät kameran valvomia ympäristöjä. Kokeeko esimerkiksi jollakin katualueella pimeän aikaan yksin kulkeva (tilannetta on tapana käyttää katurikosten pelkoa mittaavissa tutkimuksissa) turvallisuutensa parantuneen havaitessaan valvontakameran? Käsitykseni mukaan ei.

Jos kameraan ylipäättänsä kiinnitetään huomiota, se herättää vain kysymyksiä. Valvooko sillä joku ja jos niin kuka? Jos jotakin tapahtuisi, takaisiko kamera nopean avun? Miksi tähän on laitettu kamera, onko tämä paikka jotenkin vaarallinen? Uskoakseni suurin osa ihmisistä pitää turvallisuuttaan enemmän lisäävänä sen, että kadun varrella olisi nakkikioski, jonka pitäjän voisi odottaa tulevan tarvittaessa apuun. – Vaikka Tanska on maa, jossa kameravalvontaa ei ole ollenkaan sallittu kaduilla ja toreilla, se on tutkimuksen mukaan samalla maa, jossa katurikosten pelko on EU-maiden alhaisin (van Dijk 1996). Tanskassa katurikollisuutta ja sen pelkoa pyritään ehkäisemään mm. edistämällä kaupunkitilan intensiivistä käyttöä eli ihmisten vuorovaikutukseen perustuvaa valvontaa. Tanskan esimerkki

vähintäänkin osoittaa, että turvallisuutta on mahdollista ylläpitää videokameroittakin.

Ainakin julkisissa tiloissa, kaduilla, toreilla, julkisen liikenteen asemilla jne. *ihmiset odottavat kameravalvonnalta, että se myös merkitsee nopeaa apua*. Kameratekniikka voidaan kokea turvallisuutta lisääväksi vain, jos kameran välittämää kuvaa uskotaan seurattavan. Suuri osa julkisten tilojen kameroista – ja varsinkin aikoina, jolloin "valvovaa silmää" toivottaisiin turvallisuutta lisäämään – jätetään valvomatta. Turvallisuutta edes turvallisuuden tunteena ei juurikaan lisää tietoisuus, että kamera ehkä auttaa syyllisen kiinnisaamisessa, joskin rikoksen uhri kokee senkin tärkeäksi.

6 Videovalvonta ja integriteetti

Jo pitkään on tiedostettu siihen liittyvät ongelmat, että uudella valvontatekniikalla on mahdollista tunkeutua ihmisten yksityiselämään heidän yksityisyyttään loukkaavalla tavalla. Suomenkin laissa salakatselu on ollut kielletty jo vuodesta 1972. Siinä kriminalisoidaan toisen tarkkaileminen tai kuvaaminen kotirauhan piirissä teknisellä laitteella, jollainen videokamera on. Nyt kriminalisointia laajennetaan koskemaan myös eräitä intiimejä tiloja, kuten tavaratalojen sovituskoppeja.

Lisäksi integriteettiä suojaavat henkilörekisterejä koskevat tietosuojasäännökset. Sikäli kuin videovalvonnan katsotaan tuottavan henkilörekisterejä, voivat ne olla kiellettyjä. Oikeuden integriteettiin katsotaan merkitsevän, että henkilöstä ei saada koota mitä hyvänsä eikä varsinkaan arkaluonteisia tietoja.

Toistaiseksi kuitenkin oikeus yksityisyyteen ja integriteetti on käsitetty ennen kaikkea yksilön oikeudeksi yksityisyyteen yksityisissä paikoissa ja yksityisissä asioissa. Videovalvonta on ajankohtaistanut kysymyksen integriteetistä uudessa ja epämääräisemmässäkin mielessä, jossa yksityinen ja julkinen ei voi olla enää yksinomainen erotteleva kriteeri.

Liikkuessaan asiakaspalvelun tiloissa, kuten liikkeissä tai kirjastoissa, asioidessaan viranomaisten luona, käyttäessään julkisia liikennevälineitä ja niiden asemia, kulkiessaan ostoskeskusten käytävillä, kaupungin kaduilla ja toreilla, levähtäessään puistossa jopa ottaessa aurinkoa yksinäisellä rantakalliolla, ihmiset joutuvat alistumaan siihen, että heitä voidaan tarkkailla videolaittein ja kuvanauhoittaa toistenkin jälkikäteen tarkkailtavaksi. Valvonta on lisäksi osin salaista, säännösten meillä sellaista estämättä. Tehokkaat uudet välineet mahdollistavat kuvaamisen sellaisilta etäisyyskiltä, ettei tarkkailun kohde voi tietää tarkkailusta, vaikka se ei olisikaan salaista. Näin ihmisten on syytä olettaa olevan videovalvonnan kohteita silloinkin, kun mikään ei osoita tällaisen valvonnan olemassaoloa.

Jotkut mielenterveyden ongelmista kärsivät voivat kokea tämän valvonnan, useimmiten luulotellun, hyvin piinalliseksi. Mutta mieleltään täysin tasapainoisestakin alituinen videokameran "katseen alla" oleminen saattaa olla epämiellyttävää. Kysymys ei ole siitä, että hänellä olisi jotakin salattavaa, minkä ei haluaisi paljastuvan kameralle, vaan yksinkertaisesti siitä, että liikkuessaan julkisessa tilassa ja käyttäessään kaikille avoimia palveluja hän ei haluaisi alistua sellaisen valvonnan kohteeksi, jonka suorittajasta, käyttötarkoituksesta jne. hänellä ei ole tietoa. Sama henkilö istuu mieluusti itsekin katukahvilassa tarkkaillen ohikulkijoita ja on itse

ohikulkijana vastaavasti tarkkailtavana, mutta ei istu puistonpenkillä, johon on suunnattu videokamera. Miksi? Siksi, että videokamera naamioi tarkkailijan. Tämän tarkoituksista, siitä ovatko ne hyvät vai pahat, ei tarkkailtavalla voi olla tietoa. Tämän vuoksi *kamera koetaan uhkaavaksi*, toisin kuin katukahvilasta tarkkaileva ihminen. Julkisessa tilassa tarkkailemme tiedostamatta koko ajan toisiamme. Teemme havaintoja toistemme ruumiinkielestä ja erityisesti kasvoista. Reagoimme herkästi siihen, mitä tällaisessa vuorovaikutuksessa koetaan uhkaavaksi. Kamera koetaan uhkaavaksi, koska sen tarkoituksia ei voida tulkita.

Julkinen tila edellyttää sitä käyttäviltä sitoutuneisuutta tiettyihin sääntöihin, kuinka olemme vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Näihin sääntöihin kuuluu, että voimme tulkita toisemme aikeita (lähinnä juuri koko ajan rauhoittua siitä, ettei muilla ole vihamielisiä aikeita). Kameran kautta valvoja tunkeutuu julkiseen tilaan hyväksymättä niitä ehtoja, jotka kuuluvat tilan luonteeseen. *Puuttuvan vastavuoroisuuden vuoksi kameravalvonta koetaan integriteettiä loukkaavaksi, koska julkisessa tilassa luovutamme jotakin integriteetistämme juuri vastavuoroisuusedellytyksin.*

Ihmiset katsovat, että heillä on oikeus kieltäytyä tulemasta valokuvatuiksi. Normaalityönteissä ihmiset voivat halutessaan lisäksi estää tunnistettavien kuvien ottamisen heistä esimerkiksi peittämällä kasvonsa. Television alkuaikoina maksettiin esiintymispalkkioita ihmisille, jotka muuten kuin väkijoukon keskuudessa näkyivät kuvaruudusta. Näin *vanhaan on ollut voimassa normistoa, joka on suojannut ihmisiä vastentahtoiselta kuvaamiselta*. Julkisuuksien henkilöiden on katsottu alistuneen kuvaamiseen, samoin kuvaaminen oikeudenhoitoa ja yleisen turvallisuuden edistämiseksi on vanhastaan ollut poikkeus integriteettiä suojaavista periaatteista. Kuitenkin poliisin oikeus ottaa valokuvia ja tarkkailla teknisin välinein, on säännelty, mikä sinänsä osoittaa, että ihmisten tarkkailu ja kuvaaminen on nähty integriteettiongelmana, joka on ratkaistava sääntelemällä.

Videovalvonnan tilanteet poikkeavat siinä suhteessa, millaisiksi puuttumisiksi integriteettiin ne koetaan. Kulunvalvonnan yhteydessä käytetyt kommunikoivat järjestelmät koetaan ilmeisesti yhtä ongelmattomiksi kuin ovipuhelimet. Joissakin tilanteissa videovalvonta käsitetään olevan vain johonkin nimenomaiseen tarkoitukseen, ettei sitä edes koeta väestöön kohdistuvaksi valvonnaksi. Esimerkiksi pankeissa sen käsitetään olevan pankkiryöstöjen varalta, ei asiakkaiden yleiseksi valvomiseksi. Tilanne voi olla sellainenkin, että väestö samaistuu pikemminkin monitorin takana olevaan kuin valvottavaan joukkoon (kuten videovalvonnan käytös-

sä murto- ja varkkausrikoksissa, pysäköintilaitoksissa tai veneisiin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi venekerhojen laituri-alueilla).

Tallentavat järjestelmät ovat säännönmukaisesti suurempi integriteettiongelmia kuin pelkkä tarkkailu monitorista. Ketkä nauhoitteita katselevat tai muuten käyttävät, missä tarkoituksessa, kuinka pitkiä aikoja nauhoitteita säilytetään jne? Periaatteessahan nauhoite on epämääräisen ihmisjoukon katseltavissa vaikka kuinka pitkän ajan kuluttua, ellei asiaa säädelä. Ulkomailla yleensä tehdäänkin selvä ero nauhoittavien järjestelmien ja pelkän monitoritarkkailun välillä videovalvonnan sääntelyssä.

7 Videovalvonnan käyttö ja sääntely ulkomailla ja EU-konferenssin suositukset

Tämän selvityksen liitteenä on Katriina Heinosen laatima lyhennelmä Olan Etmanin, Yolantha van de Graaffin ja Danielle Spaain laatiman selvityksen Surveillance in Europe kameravalvontaa käsittelevästä jaksosta (liite 2).

Videovalvontaa käytetään kaikissa EU-maissa, mutta hyvin vaihtelevassa laajuudessa.

Englannissa videovalvonnan arvioidaan olevan runsainta. Videovalvontajärjestelmien asentamista tuetaan julkisin varoin ja 500 paikallista viranomaista on hakenut avustusta. Jo satoja kameravalvontajärjestelmiä on toiminnassa. Esimerkiksi Glasgowissa on noin 40 katuja ja toria kameravalvonnassa osana nk. City Watch -projektia. Kameroita tarkkailee erityinen julkinen henkilöstö.

Englannissa videovalvontaa ei säännellä lailla. Sen sijaan Local Government Information Unit, paikallisvaltuustojen ja paikallishallinnon työntekijäjärjestöjen riippumaton, paikallishallinnon kehittämiseen pyrkivä yhteistyöorganisaatio on julkaissut hyvinkin yksityiskohtaisen videovalvonnan eettisen ohjeiston (A Watching Brief. A code of Practice for CCTV 1996).

Kun Englannissa julkisten alueiden videovalvontajärjestelmät ovat ennen kaikkea paikallishallinnon toteuttamia (poliisi siellä osana paikallishallintoa) ohjeet vaikuttavat yleisluonteista lainsäädäntöä voimakkaammin. Ohjeet korostavat kumppanuusajatusta: videovalvonnasta päätetään paikallisesti, toteutuksilla pitää olla paikallisväestön hyväksyntä, väestön pitää olla selvillä valvontajärjestelmän toimintaperiaatteista ja toteutuksesta. Tätä varten ohjeet edellyttävät myös paikallista järjestelmää, jossa käsitellään valituksia. Paikallisesti on sovittava järjestelmää hoitavan henkilöstön ja poliisin suhteista, mm. periaatteista kuinka poliisille tehdään ilmoitukset ja miten poliisi voi käyttää nauhoitteita. Ohjeet eivät salli, julkishallinnolta edellytetyn rehtiyden vuoksi, lumekameroita.

Kielteisimmin videovalvontaan suhtaudutaan Tanskassa. Siellä on TV-valvonnasta laki, jonka mukaan TV-valvontaa ei saa asentaa eikä käyttää kaduilla, teillä, toreilla ja muilla vastaavilla paikoilla, joille yleisöllä on pääsy. Oman rakennuksen sisäänkäynnin, edustan ja sisäpihan tai vastaavan alueen valvonnassa voidaan käyttää TV-kameraa. Videotallenteiden ottaminen on tällöin kuitenkin kielletty. Liikkeissä, toimistoissa ja ulko-alueillakin, joilla harjoitetaan elinkeinotoimintaa, kuten teollisuusalueilla ja bensini asemilla, TV-valvonta on sallittua tallentavana videovalvonnanakin. TV-valvonnasta on aina ilmoitettava yleisölle.

Tanskan lainsäädännön taustalla on paitsi pyrkimys suojella ihmisten integriteettiä myös sikäläisen rikosentorjunnan neuvoston ideologia. Siinä korostetaan, että ihmisten turvallisuus perustuu ihmisten vuorovaikutukseen. Videovalvonta halpuudessaan helposti syrjäyttää sellaiset vaihtoehdot, joista pitkällä tähtäyksellä arvioidaan yhteiskunnallisen turvallisuuden kuitenkin riippuvan.

Muut EU-maat sijoittuvat näiden kahden äären väliin sekä siinä kuinka paljon videovalvontaa käytetään että siinä kuinka sitä säännellään. Useimmissa EU-maissa on olemassa videovalvontaa jossakin määrin säätelemää lainsäädäntö (jos ei muuta niin videotallenteita koskevaa) tai sellaista suunnitellaan.

Ruotsissa kameravalvontaa säännellään lailla ja siihen perustuvalla lupa- ja ilmoitusvelvollisuusjärjestelmällä. Suuri osa Suomessa nykyisin käytettävistä kameroista tuskin olisi Ruotsin uusienkaan, äskettäin väljennettyjen säännösten sallimia. – Ruotsissa on noin 50 000 kameraa (lukumäärä sisältää yleisölle avointen sisätilojen, kuten pankkien ja liikkeiden, kamerat). Lupa- ja ilmoitusvelvollisuusjärjestelmän etu on, että Ruotsi lienee ainoa Euroopan maa, jossa tiedetään, kuinka paljon ja missä kameroita on ja jossa lupien myöntämisen yhteydessä jatkuvasti harkitaan videovalvonnan merkitystä.

Noordwijkissa 11.–14. toukokuuta 1997 pidetyssä EU:n rikosentorjuntakonferenssissa Crime Prevention: towards a European Level paikalla ollut laaja rikosentorjunnan asiantuntijoiden joukko lausui videovalvonnasta todettuaan ensiksi, että kamerat ovat rikosentorjunnan välineinä yleensä uusia ja kustannuksiin nähden tehokkaita tapoja kansalaisten turvallisuuden lisäämisessä ja ne ehkäisevät rikoksia ja voivat edistää rikosten syytteeseen saattamista, että *kameravalvontaa pitäisi yleisölle avoimna olevissa tiloissa käyttää ainoastaan seuraavin edellytyksin*

1. *kameroiden tulisi olla osa yhtenäistä paikallista ja/tai kansallista rikosentorjuntapolitiikkaa*
2. *ihanne on, että kameroilla tarkkailisi koulutettu henkilöstö ja yleisön pitäisi tietää kameravalvonnan käytöstä.*

Lisäksi suosituksissa korostetaan, että *yksityisyys on turvattava*. Tämän katsotaan tarkoittavan että *kameravalvontaa on käytettävä erityiseen tarkoitukseen, jolla on selvä tavoite*, ja nauhoitteita pitäisi yleensä säilyttää vain lyhyen ajan (Conclusions...1997).

Ensimmäinen edellytys ei maassamme ole toteutunut kuin ehkä niissä tilanteissa, joissa poliisipiireissä on päätetty joidenkin tiettyjen

kohteiden videovalvonnasta. Yleensä kameravalvonnan asentamisesta yleisölle avoimiin tiloihin päättävät tilojen haltijat, vartioimisliikkeet jne. ilman, että perustana olisi mikään paikallinen tai kansallinen rikoksentorjuntapolitiikka. Suuresta osasta yleisölle avointen tilojen videovalvonnasta ei ilmoiteta. Kameran saattavat olla meillä naamioituja eikä valvojat ole erityisemmin koulutettuja. Kameravalvontaa ei suinkaan aina käytetä erityiseen tarkoitukseen, jolla on selvä tavoite.

Suomen nykytila ei vastaa konferenssin päätöksiä eikä vaatimuksia, jotka Euroopassa asetetaan videovalvonnan "hyvälle käytännölle".

8 Johtopäätökset ja suositukset

Videovalvonta on tärkeä uusi menetelmä rikosten ehkäisemiseksi ja rikosentekijöiden syytteeseen saattamisen helpottamiseksi. Vaikka sen tehokkuudesta rikollisuuden ehkäisyssä ei olekaan käytettävissä täysin vakuuttavaa tieteellistä näyttöä, on runsaasti arviointitutkimusta, jonka mukaan videovalvonnalla näyttäisi eräissä tapauksissa ja ainakin joksikin aikaa vähennetyn eräitä rikollisuuden lajeja paikallisesti olennaisestikin.

Rikoksantorjunnan kannalta kuitenkin olisi tärkeätä, että tekniikkaa käytetään harkiten. Julkisen ja puolijulkisen tilan kyllästäminen kameroilla ja valvontajärjestelmien pystyttäminen kohteisiin, joissa rikosriskit ja järjestysongelmat ovat olemattomia, saattaa yleisesti heikentää järjestelmän tehoa. Erityisenä ongelmana näyttäisi olevan kameroiden käyttö siten, että niiden välittämää kuvaa ei seurata. Tällöin laiminlyödään se nopea puuttuminen järjestyshäiriöihin tai ihmisiä uhkaaviin rikoksiin, jota väestö ensisijaisesti odottaa "tehostuneelta valvonnalta". Pitemmällä tähtäyksellä on pelättävissä, että videovalvonnalla korvataan ihmisen vuorovaikutukseen perustuvia valvonnan muotoja, joihin turvallisuus julkisissa tiloissakin viime kädessä perustuu.

Suomi lienee Englannin ohella Euroopan videovalvotuin maa. Vaikka Englannissakaan ei ole varsinaisesti videovalvontaa sääntelevää lainsäädäntöä, siellä suuri osa julkisten paikkojen videovalvonnasta on julkisesti valvottua ja perustuu paikallishallinnon suunnitelmaan järjestelmän käytöstä. Tähän nähden Suomen sääntelemätön tilanne on poikkeuksellisen villi. Videovalvonnan voi lähes jokainen laittaa minne lystää, eikä käyttöä ohjaa edes "hyvää käytäntöä" koskevat ohjeet. Epätarkoituksenmukaiset toteutukset eivät liene laitteistojen markkinoivienkaan intressissä, vaikka nykyjärjestelmä näyttää toimivan pikemminkin laitetoimittajien kuin rikollisuuden ehkäisyn ja turvallisuuden parantamisen intressejä tai poliisin selvitystyötä ajatellen.

Suomessakin olisi syytä säätää videovalvonnasta laki. Sen pitäisi perustua seuraaviin periaatteisiin

- a. Tiloissa, jotka eivät ole avoinna yleisölle, videovalvonnasta päättäisi tilojen haltija. Tätä ei täsmällisemmin säänneltäisi.
- b. Sisäänkäyntien, myös sisäänkäynnin välittömän edustan valvonta rakennuksen ulkopuolella, olisi sallittua kameralla, joka ei nauhoita.
- c. Yleisölle avoimissa tiloissa videovalvonnan pitäisi olla sallittua ainoastaan, jos rikollisuuden ehkäisy, turvallisuuden edistäminen tai rikosten

selvitysintressi sitä edellyttää. Videovalvonnan pitäisi olla julkisesti valvottua siten, että mainitut intressit täsmennettäisiin tarkoituksenmukaisella ohjeistuksella. Sellaiseksi voitaisiin hyväksyä myös liikkeenharjoittajien keskinäiset eettiset ohjeet, jos ne vastaavat tietosuoja-lainsäädännön periaatteita ja työntekijät hyväksyvät ne. Samoin videovalvonta, joka on osana esim. kunnan turvallisuusstrategiaa tai joka on sovittu poliisin kanssa rikoksantorjuntaohjelman osana olisi sallittua. Lisäksi voitaisiin luoda yksittäistapauksittainen lupamenettely.

- d. Julkisella valvonnalla pitäisi ohjata videovalvontaa siten, että yleisön turvallisuuden ja yleisten paikkojen järjestyksen ylläpitämiseksi käytetty videovalvonta käytännössä tarkoittaa riittävän intensiivistä reaaliaikaista valvontakameran välittämän kuvan seuranta. Nauhoittavaa videovalvonnan sallittavuutta harkittaessa keskeinen puoltava peruste olisi poliisin arvioima rikosten selvitysintressi.
- e. Valvonnasta pitäisi ilmoittaa yleisölle.
- f. Videotallenteille määrättäisiin lyhyt säilytysaika ja määriteltäisiin, ketkä ovat oikeutettuja ja miten niitä käyttämään.
- g. Yleisölle avoimissa tiloissa olevat kamerat pitäisi rekisteröidä.
- h. Neuvosto, joka on ehdotettu perustettavaksi turva-alaa varten, kehittäisi videovalvonnassa noudatettavia periaatteita ja käsittelisi valvontaa koskevia kanteluita.

Yksityiskohtainen toteutus on mahdollista useallakin tavalla. Em. luettelo yhdistelee useissa maissa käyttöön otettuja järjestelmiä, jotka näyttävät ratkaisujen erilaisuudesta huolimatta kuitenkin tähtäävän samankaltaisiin yleisiin periaatteisiin.

Lisäksi olisi *tärkeätä seurata videovalvonnan tuloksellisuutta ja arvioida vaikutuksia, myös välillisiä ja pitkäaikaisvaikutuksia*. Rikollisuuden ehkäiseminen ja turvallisuuden edistäminen ovat myönteisiä asioita. Niiden nimissä helposti hyväksytään järjestelmiä, jotka ajanoloon vaikuttavat yhtä haitallisesti ihanteenamme pidettyyn yhteiskuntakehitykseen kuin rikollisuus ja saattavat jopa pahentaa rikollisuuden ja turvattomuuden ongelmia.

Lähteet

- Austin, Claire: The Prevention of Robbery at Building Society Branches. Crime Prevention Unit. Paper 14. Home Office. London 1988.
- Beilinson, L., Kulmala, P. ja Mäkinen, T: Autoihin kohdistuvat rikokset. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 134. Helsinki 1996.
- Brown, Ben: CCTV in Town Centres: Three Case Studies. Crime Detection and Prevention Series Paper 68. Home Office. London 1995.
- Chatterton, M.R. ja Frenz, S.J: Closed-circuit television: Its role in reducing burglaries and fear of crime in sheltered accommodation for the elderly. Security Journal 5/1994.
- Clarke, R.V: Ronald V. Clarke om Situationell brottsprevention. BRÅ-PM, Utblick, 1997:3.
- Closed Circuit Television Surveillance of Public Places. International Centre for the Prevention on Crime. Internet.
- Conclusions of the EU-conference Crime Prevention: towards a European Level. Noordwijk, 11.-14. May 1997.
- Convenience store security Report and Recommendations. November 1991. National Association of Convenience Stores. Alexandria 1991.
- Crow, W.J. ja Erickson, R.J: Cameras and Silent Alarms: A study of Their Effectiveness as a Robbery Deterrent. Jackson Hole 1984.
- Duffala, D.C: Convenience stores, armed robbery and physical environmental features. American Behavioral Scientist. Vol. 20 (1976).
- Etman, O., van de Graaff, Y. ja Spaai, D: Surveillance in Europe. A survey of non-police surveillance in public and semi-public places in the member states of the EU. EU-conference on crime prevention: towards a European Level 11.-14. May 1997, Noordwijk, The Netherlands.
- Felson, Marcus: Routine Activities and Crime in the Developing Metropolis. Criminology. Vol 25 (1987).
- Jensen, K: Hærværk mod S-tog. Passagerens oplevelser. Teoksessa Rapport från 29. Nordiska Forskarseminariet. Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi 1987.
- Karvinen, Erkki: Rikosten suunnittelu ja kiinnijäämisriski. Poliisin oppikirjasarja 7/96. Helsinki 1996.
- Liikennejuopumus. Työryhmän mietintö (Per Lindholm ym.) Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 5/1985.
- Mäkinen, T., Joki, M. ja Syvänen, M.: Huomautuksen ja sakon vaikutus ajonopeuksiin. Sisäasiainministeriö, Poliisiosaston julkaisuja, Sarja C 5-1C/1987.
- Poyner, Barry: Situational crime prevention in two parking facilities. Security Journal 2/1991.
- Poyner, Barry: Video cameras and bus vandalism. Journal of Security Administration 11/1988.
- Rahalaitos- ja liikeryöstöt. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 7/1993.
- Report of the Working Group on Commercial Robbery. Standing Conference on Crime Prevention. Home Office. London 1986.

- Riktad polisinsats på Arlanda. Stockholm 1989.
- Sherman, L.W. et al: Preventing Crime: What works, what doesn't, what's promising. A report to the United States Congress. Internet.
- Tackling Crime. Home Office. London 1989.
- Takala, Hannu: Autovarkaututkimus ja rikoksmentorjunta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 134. Helsinki 1996.
- Takala, Hannu (toim.): Poliisilakko. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Julkaisu 30. Helsinki 1979.
- Tilly, Nicholas: Understanding Car Parks, Crime and CCTV: Evaluation Lessons From Safer cities. Crime Prevention Unit Paper 42. Home Office. London 1993.
- Together We're Making a Difference. Canada Mortgage and Housing Corporation 1993 (video).
- Van Dijk, J.J.M. ja Toornvliet, L.G: Towards a Eurobarometer of public safety. Key findings of the first survey on public among the residents of the European Union. Report presented at the Seminar on the Prevention of Urban Delinquency linked to Drugs Dependence 21.-22. November, Brussels.
- Van Limbergen, K, Walgrave, S ja Dekegel, I: Promising Practices. Crime Prevention in Belgium: 10 Examples. V.S.P.P. 1996.
- A Watching Brief. A Code of Practice for CCTV. Local Government Information Unit. London 1996
- Webb, B. ja Laycock, G: Reducing Crime on The London Underground: An Evaluation of Three Pilot Projects. Crime Prevention Unit Paper 30. Home Office. London 1992.
- Våld i butik, post och bank. Våldsarbetsgruppen butik, post och bank. BRÅ-PM 1992:3.

Katriina Heinonen

Kontulan ostoskeskuksen videovalvonnasta

Tämä on selvitys Kontulan ostoskeskuksen videovalvonnasta. Selvityksen keskeisimmät kysymykset olivat:

1. Kuinka paljon valvontakameroita on ulkotilassa (valvomassa ulkokäytäviä ja keskusaukioita), onko valvonnasta ilmoitettu ja ovatko kamerat näkyvästi sijoitettu?
2. Missä ja miten valvontakameroiden kuvaa seurataan?
3. Koska kamerat laitettiin ja kenen aloitteesta?
4. Mitä arvioita on järjestelmän tehosta järjestyksen ylläpitämisessä ja rikosten ehkäisyssä?
5. Kuinka usein ja millaisista aiheista reagoidaan valvonnan perusteella?

Tutustuin Kontulan ostoskeskukseen havainnoimalla paikan päällä kesällä 1997. Haastattelin liikkeiden omistajia, yritysyhdistyksen jäsentä, Kontulan Huolto Oy:n toimitusjohtajaa sekä vartiointifirma Vartio Ässän työnjohtajaa ja paikallisvartijaa.

Kontulan ostoskeskus on rakennettu 1967. Ostoskeskuksessa on runsaasti liikkeitä: boutique-tyyppisiä sekä suurempia supermarketteja, ravintoloita ja muita erikoisliikkeitä. Ostoskeskuksen alueella on lisäksi terveysasema ja uimahalli. Metroasema sijoittuu aivan ostoskeskuksen tuntumaan. Siellä on oma videovalvontansa. Ostoskeskuksesta lähtee eri suuntiin alikulkutunnelit esim. Kiikku ja Emännänpolku. Näitä tunneleita ei valvota ainakaan kameroilla. Alikulkutunnelien vartiointi ei kuulu ostoskeskukselle. Ne ovat Helsingin kaupungin tontilla ja kaupungin tulisi huolehtia niiden valvonnasta.

Kontulan ostoskeskus on erittäin vilkas palvelukeskus. Se on aktiivisessa käytössä, siellä tehdään ostoksia, tavataan tuttuja, käydään uimassa, hoidetaan pankki-, apteekki-, ja terveyskeskusasiat, siis elävää elämää. Kontula on ollut kauan levottoman asuinalueen maineessa. Siellä on vireä asukasyhdistys, joka on muuttanut suuresti Kontulan ilmettä. Tiedustelin asiaa ja minulle vastattiin, että asukasyhdistyksen toiminnasta huolimatta Kontulan ostoskeskus on aika ajoin edelleenkin levoton paikka. Varsinkin öiseen aikaan, kun kaikki ravintolat sulkevat samaan aikaan ovensa ja "kaikki asiakkaat heitetään yhtä aikaa pihalle", syntyy järjestyshäiriöitä.

Nykyinen videovalvontajärjestelmä on ollut Kontulassa käytössä 1990-luvun alusta lähtien. Alkuna videovalvonta sai Kontulan ostoskeskuksen yrittäjäyhdistyksen aloitteesta. Ongelmana olivat kauppiaiden mielestä alkoholisoituneet ihmiset, jotka aiheuttivat häiriöitä liikkeiden edessä, häiritsivät myyjiä ja kenties olivat omiaan karkottamaan asiakkaita.

Kameroita oli kesällä 1997 kaikkiaan 16 ja ne olivat neljän kameran ryhmissä. Tuolloin suunnitelmissa oli vielä saada neljä yksikköä lisää. Kamerat ovat pääasiassa sijoitettu liikkeiden ovien yläpuolelle. Niitä ei ole pyritty mitenkään pilottelemaan, vaan niistä avoimesti ilmoitetaan. Katujen kulmissa on pieni keltainen kyltti ilmoittamassa kameravalvonnasta.

Ennen nykyistä järjestelmää ostoskeskuksessa oli toiminut paikallisvartiointi. Videovalvonnan lisäksi ostoskeskusta vartioi yksi vartiomies kahdessa vuorossa klo 10.00–6.00. Kontulan Huolto Oy on antanut tilan vartiofirmalle. Käytännössä tämä on pienen pieni koppi, johon juuri ja juuri mahtuu neljä monitoria, pari hyllyä videonauhoille, pöytä ja vartijan tuoli. Vartija luonnehti työtään kausiluontoiseksi ja säästä riippuvaiseksi: mitä huonompi sää sitä rauhallisempaa on ostoskeskuksessa. Talvella on huomattavasti hiljaisempaa kuin kesällä. Kesällä erityisesti etniset vähemmistöt työllistävät vartijaa. Viikolla on myös huomattavasti rauhallisempaa kuin viikonloppuna. Mahdolliset häiriköinnit, ryöstöt, pahoinpitelyt yms. ajoittuvat lähinnä viikonloppuihin.

Vartijaa työllistävät erityisesti ostoskeskuksessa majailevat kodittomat alkoholistit, jotka hakeutuvat lämpöisempiin paikkoihin talvella (esim. Kelan yhteydessä sijaitseva käytävä on tällainen lämmin tila). Näpistyksiä kaupoissa sattuu myös runsaasti. Kontulan ostoskeskuksessa liikkuvat lähinnä alkoholistit ja pilleristit, varsinaisia huumausaineiden käyttäjiä ja niiden kaupustelijoita ei siellä näy. Vartijan mielestä ”huumausainetyypit” karttavat tietoisesti aluetta juuri videovalvonnan takia. Videovalvonnalla lienee rikoksia ehkäisevä vaikutus.

Vartija toivoisi lisää henkilökuntaa esim. parityöskentelyä. Päivisin paikallisvartija liikkuu pääasiallisesti ulkona, iltaisin ja öisin hän tekee joitakin säännöllisiä kierroksia ja hälytyksen saadessaan tulee apuun. Henkilökunnan vähäisyyden takia on mahdotonta, että tämä yksi ja ainoa paikallisvartija katselisi ympäri vuorokauden näitä neljää monitoria. Olisi sattuma, jos vartija olisi juuri silloin monitorin äärellä kun jotain tapahtuu. Videovalvonnan tehostamiseksi vartijan mielestä tulisi kamerat sijoittaa paremmin. Kameroita pitäisi nimenomaan olla ostoskeskuksen ulosmenokäytävillä. Valaistusta tulisi parantaa kameroiden läheisyydessä. Ostoskeskuksen keskellä olevalle aukiolle pitäisi sijoittaa yleiskamerat.

Itäkeskuksen poliisi toimii yhteistyössä Kontulan ostoskeskuksen videovalvomom kanssa. Kontulalla on oma aluevastaavansa Itäkeskuksen poliisissa. Poliisin tehtävänä on tulla apuun hälytystilanteissa, mutta lisäksi poliisi toimii lähinnä asiantuntijana eri sidosryhmille. Yhdessä sidosryhmien kanssa poliisi analysoi säännöllisesti 2–3 kertaa vuodessa Kontulan ostoskeskuksen tilannetta.

Poliisi käyttää videonauhoja tapausten selvittämiseksi. Videonauhoja säilytetään viikon verran, jonka jälkeen niille nauhoitetaan taas uusi materiaali. Nauhojen laatu on usein heikko, ne ovat epäselviä. Poliisin mielestä niillä on kuitenkin rikostutkinnallista merkitystä. Rikoksen tekijöiden selville saamiseksi on nauhoilla ollut jossain tapauksissa suuri merkitys. Koska yksi vartija ei ehdi seuraamaan monitoreja, videovalvontaa käytetään lähinnä rikosten jälkiselvittelyssä. Siitä ei ole suurta apua siinä, mitä tapahtuu tässä ja nyt, vaan mitä on jo tapahtunut.

Poliisi uskoo ihmisten ryhdistäytyvän kun he huomaavat videovalvonnan. Videovalvonnan tueksi voitaisiin poliisin mielestä ottaa käyttöön jonkinlainen ääniefekti, jolla kehoitettaisiin rikosentekijää luopumaan teostaan. Nykyisin useasti käy niin, että kun vartija viimein tulee paikalle, rikosentekijä on jo paennut. Poliisin mielestä Kontulan ostoskeskuksen turvataso vastaa tyypillistä lähiöiden turvatasoa, koko ajan ollaan menossa parempaan suuntaan. Entisestä palokuntahengestä ollaan siirrytty turvatekniikkaan. Poliisi pitää erittäin tärkeänä kaupunginosayhdistyksen toimintaa, sillä juuri yhdistys tuo asukkaiden näkemykset esiin. Ilman videovalvontaa on lähes mahdotonta pitää järjestystä, poliisilla ei ole riittäviä resursseja vartioida ostoskeskuksia.

Suurin osa ostoskeskuksissa tapahtuvista rikoksista ovat näpistyksiä, ikkunoiden rikkomisia, pyörien varastamista, yleistä möykkäämistä ja ihmisten häiritsemistä. Kuten tiedetään pyörävarkaudet ovat lisääntyneet huomattavasti. Siksi olisikin tärkeää sijoittaa videokamerat pyörätelineiden läheisyyteen.

Kontulan ostoskeskuksen järjestyksen ylläpitämiseksi tekevät yhteistyötä Kontulan Huolto Oy, yrittäjäyhdistys, poliisi ja asukasyhdistys. Yhteiset keskustelut aloitettiin vuonna 1994 ostoskeskuksen ilmeen parantamiseksi. Ongelmana oli silloin epäsosiaalisen aineksen kerääntyminen liikkeiden läheisyyteen. Kyseinen aines aiheuttaa ihmisille turvattomuuden tunteita ja sen katsotaan häiritsevän liiketoimintaa. Tuolloin perustettiin erityinen alue lapsille, "lastenmaailma", joka sijaitsee ostoskeskuksen keskiössä. Lapsille on varattu ulkoleikkivälineitä pienelle aukiolle. Sitten perustettiin "ravintolamaailma", jossa on helposti valvottava ulkoterassialue. Kolmanneksi perustettiin epäsosiaaliselle ainekselle oma "mäntybaari" ostoskeskuksen läheisyydessä olevaan metsikköön. Siellä on

katoksen alla penkkejä ja tuoleja, jossa nämä voivat tavata toisiaan ja nauttia juomiaan.

Jokaiselle osoitettiin tavallaan oma paikkansa. Epäsosiaalinen aines on tietävästi viihtynyt ainakin kesäisin “mäntybaarissaan”.

Tähän neljän tahon yhteistyöhön liittyivät vielä mukaan sosiaaliviranomaiset, jotka ryhtyivät hoitamaan asunnottomien alkoholistien asioita, järjestämällä heille asuntoja ja osoittamalla muita sosiaalisia tukia.

Tulevaisuuden suunnitelmiin Kontulassa kuuluu luoda kokonaisvaltainen vartiointijärjestelmä eri sidosryhmien kesken. Siinä paikallisvartija ja eri liikkeiden sisäiset vartijat tekevät yhteistyötä ja tukevat toisiaan. Yritysyhdistyksen toiveena on saada oma putka, johon olisi mahdollista sijoittaa esimerkiksi näpistelijät. Nykyään kun vartija menee ottamaan kiinni näpistelijää, hän joutuu odottamaan poliisin saapumista, mikä saattaa kestää huomattavan kauan. Vartija tällöin joutuu olemaan pitkään poissa videovalvomosta.

Parasta rikoksia ehkäisevää työtä on yhteistyö asukkaiden, liikkeiden, vartiomiesten ja viranomaisten kesken.

Toivottavaa olisi, ettei tällaisia Kontulan ostoskeskuksen tyyliisiä kolosseja enää rakennettaisi. Valmistuessaan se oli pohjoismaiden suurin. Vanhojen ostoskeskusten ilmettä tulisi pehmentää ja tehdä niistä nykyistä viihtyisimpiä esimerkiksi uusilla rakennusratkaisuilla. Ostoskeskus voisi parhaimmillaan olla paikka, jossa ihmiset tapaisivat toisiaan eli “bisnes” ei olisi se ainoa ostoskeskuksen tehtävä. Palveluhenkilökunnan ja asiakkaiden luoma valvonta, jota toimintojen sijoittelulla ja arkkitehtuurisilla ratkaisuilla voidaan edistää, on videovalvontaa tärkeämpi keino järjestyksen ylläpitämisessä. Ostoskeskuksessa ihmisen tulisi saada myös liikkua anonyymina eikä aina kameran valvonnan alla.

Kontulan ostoskeskuksen kokemukset viittaavat siihen, että näkyvä videovalvonta on ainakin karkottanut huumausaineiden kauppaa ja käyttöä kameran valvovan silmän alta. Muiden rikosten ehkäisyssä tulokset ovat epävarmempia, koska järjestelmä nykyisellään palvelee enemmän rikosten selvittämistä kuin ehkäisyä. Tarve rakentaa “mäntybaari” osoittaa, ettei videovalvonta ehkäise järjestyshäiriöitä, joksi juoppojen pelkkä oleskelu ostoskeskuksissa koetaan.

Kontulan kokemukset lisäksi osoittavat, että videovalvontaa käytettäessä kameroiden sijoittelu on harkittava tarkkaan. Pyrittäessä edistämään koko tällaisen ostoskeskusalueen järjestyksenpitoa videokameroin niiden määrä ja siten myös seurattavat monitorit nousevat lukuisiksi. Kontulassa vartiomiesten määrän lisääminen olisi ehdoton edellytys videovalvonnan toimivuuden tehostamiseksi.

Katriina Heinonen

Lyhennelmä Olav Etmanin, Yolantha van de Graaffin ja Daniella Spaain tutkimuksen “Valvonta Euroopassa”¹ kameravalvontaa käsittelevästä osasta

¹ Olav Etman, Yolantha van de Graaf, Danielle Spaai: SURVEILLANCE IN EUROPA. A survey of non-police surveillance in public and semi-public places in the member states of the EU. Crime Prevention: towards a European Level 11.-14. May 1997. Noorwijk, The Netherlands

1 Yleistä

Tämän tutkimuksen piiriin kuului vain julkisten alueiden kameravalvonta. Valvontakameroiden käyttöä selvitettiin kyselyllä, jota täydennettiin vielä keskusteluilla vastausten saavuttua.

Tästä huolimatta eri maiden vastauksissa painottuvat kovin eri kysymykset. Vastausten tulkintaa näyttää myös vaikeuttaneen se, että joillakin termeillä (esim. julkinen, yksityinen, valvonta) ymmärretään hieman eri asioita riippuen siitä, missä kielessä ja kulttuurissa liikutaan. Edellä olevasta seuraa, että vertailu maitten kesken on vaikeaa, ellei mahdotonta.

2 Tulokset maittain

Belgia

Kameravalvontaa on säännelty lailla yksityisyydestä. Liikkeiden omistajien on rekisteröitävä kameransa, pyydettävä lupa niiden käyttöön viranomaisilta sekä ilmoitettava kameroiden käytöstä yleisölle.

Valvontakameroita käytetään monissa eri paikoissa, esim. suurissa diskoteekeissa huumekauppioiden tunnistamiseksi, rikollisuuden ehkäisemiseksi ostoskeskuksissa ja huliganismin ehkäisemiseksi jalkapallostadioneilla.

Saksa

Lakia kameroiden käytöstä ei ole. Saksan tietosuojalaissa on kuitenkin säännöksiä tietoaaineiston (esim. kuvanauhojen) käsittelystä.

Valvontakameroita käytetään ehkäisemään rikollisuutta ja ilkivaltaa. Useimmiten niillä pyritään suojaamaan yksityistä omaisuutta. Kameroita on sijoitettu kauppoihin ja muihin liiketiloihin sekä rautatie- ja metroasemille. Kamerat ovat yritysten yksityistä omaisuutta.

Suomi

Lakia valvontakameroiden käytöstä ei ole. Valvontaa käytetään laajasti hillitsemään rikollisuutta ja ilkivaltaa liike- ja muissa julkisissa tiloissa.

Ranska

Kameroiden käyttö on laeilla säännelty. Liikkeiden on ilmoitettava yleisölle mikäli kameroita käytetään.

Valvontakameroita käytetään hälventämään levottomuuden ja turvattomuuden tunteita ja ehkäisemään ilkivaltaa ja rikollisuutta.

Kameroita käytetään laajalti ostoskeskuksissa, melko paljon erilaisissa liiketiloissa, kaupunkien keskustoissa ja rautatie- ja metroasemilla, vähäisessä määrin asuinalueilla sekä liikennevalvonnassa tärkeimpien kaupunkien valtaväylillä.

Englanti

Englannissa ei ole lakia valvontakameroiden käytöstä. EU:n jäsenmaista Englannissa käytetään eniten valvontakameroita.

Kameroilla pyritään hälventämään ihmisten levottomuuden ja turvattomuuden tunteita, rajoittamaan ilkivaltaa ja rikollisuutta sekä lisäämään ihmisten vastuullisuutta ja edistämään sosiaalista kontrollia.

Kameroita käytetään monissa paikoissa: esim. kaupoissa, pankeissa, pysäköintipaikoilla ja julkisissa liikennevälineissä. Hyvin yleisiä ne ovat kaupunkien keskustoissa, kauppakeskuksissa, bussipysäkeillä ja rautatieasemilla.

Irlanti

Valvontakameroita käytetään useissa julkisissa paikoissa: jonkin verran asuntoalueilla, ja kohtalaisen paljon kaupunkien keskustoissa ja laajasti ostoskeskuksissa, kaduilla, rautatie- ja bussiasemilla, liiketiloissa ja teollisuusalueilla.

Luxemburg

Valvontakameroiden käyttöä säätelevää lakia harkitaan, vielä mitään säädöksiä ei ole. Kameroiden tehtävä on ehkäistä ilkivaltaa ja rikollisuutta. Valvontakameroita on sijoitettu useimpiin ostoskeskuksiin, joihinkin kauppakeskuksiin ja useille linja-autoasemille. Niitä käytetään myös liiketiloissa ja teollisuuslaitoksissa, tosin käytön laajuudesta ei ole tietoa.

Itävalta

Kameroiden avulla pyritään ennen kaikkea lisäämään sosiaalista valvontaa. Valvontakameroita käytetään Wienin metroasemalla sekä kohtalaisen paljon liike-elämän piirissä.

Espanja

Laki sallii kameroiden käytön rakennusten lähiympäristön, sisäänkäyntien ja sisätilojen valvomiseen. Lisäksi hallitus pohtii valvonnan ulottamista laittomiin mielenosoituksiin osallistujien tunnistamiseksi. Kameravalvontaa käytetään laajasti. Sillä pyritään hälventämään ihmisten levottomuuden ja turvattomuuden tunteita ja ehkäisemään ilkivaltaa ja rikollisuutta. Liikennettä valvotaan, jotta kyettäisiin nopeasti ryhtymään toimenpiteisiin ruuhkan tai onnettomuuden sattuessa.

Kameroita käytetään laajasti ostoskeskuksissa, pankeissa, museoissa, urheilukeskuksissa ja elokuvateattereissa ja jonkin verran kauppakaaduilla ja liikekeskuksissa, sekä vähäisessä määrin rautatie-, bussi- ja metroasemilla. Kameravalvontaa käytetään myös suurehkojen liikenneruuhkien, risteyksien ja suurten kaupunkien ulosmeno- ja sisään tuloteiden varsilla.

Ruotsi

Kameravalvonnasta on lakiin perustuva lupajärjestelmä. Suurin osa kameroista on sijoitettu liiketiloihin ja kauppoihin, mutta kameroita on myös ostoskaduilla, teollisuusalueilla, asemilla ja rakennuksien sisään- ja uloskäynneissä. Niiden tehtävä on rajoittaa rikollisuutta ja onnettomuuksia.

Alankomaat

Lakia kameravalvonnan käytöstä ei ole. Jos valvontakameroiden tallenteita säilytetään saatavilla ATK-muodossa ne muodostavat henkilötiedoston, johon sovelletaan tietosuojalakia. Lisäksi Alankomaissa

tulkitaan, että EU:n yhteisölainsäädännöstä löytyy useitakin säännöksiä, jotka ohjaavat tai rajoittavat kameroiden käyttöä.

Kameravalvonnalla pyritään ehkäisemään, havaitsemaan ja selvittämään rikoksia ja rikkeitä.

Kameravalvontaa käytetään liikkeissä, useimmissa pankeissa, kaikissa pelikasinoissa, jalkapallostadioneilla, julkisessa liikenteessä, metrossa, monissa busseissa, useilla rautatieasemilla, autojen pysäköintitiloissa, jonkinverran asuntoalueilla ja nopeusvalvonnassa valtateillä.

3 Johtopäätökset

Valvontakameroiden käyttö on nykyään tavallista kaikissa EU:n jäsenmaissa, joskin käytön laajuus vaihtelee. Pääasiassa valvotaan yksityistä omaisuutta. Käytön säännöistä käydään keskustelua useissa maissa. Visainen kysymys on kameroiden käyttö julkisilla paikoilla ja oikeus yksityisyyteen. Useimmissa maissa on tavoitteena valmistella hyvät lait ja säännökset.

Tanska ei ollut vastannut kyselyyn. Tanskassa on TV-valvonnasta laki. Sen mukaan TV-valvontaa ei saa asentaa ja käyttää kaduilla, teillä, toreilla ja muilla vastaavilla paikoilla. Oman rakennuksen sisäänkäynnin, edustan ja sisäpihan ja vastaavan alueen valvonnassa voidaan käyttää TV-kameraa. Videotallenteiden ottaminen on tällöin kuitenkin kielletty. Liikkeissä, toimistoissa ja alueilla, joilla harjoitetaan elinkeinotoimintaa, kuten teollisuusalueilla ja bensiiniasemilla, TV-valvonta on sallittua tallentavana videovalvontanakin. TV-valvonnasta on aina ilmoitettava.